

Tysklands Kommunistiska Parti och kampen mot fascismen perioden 1928-35

Värdering framlagd av Komintern

Skriften gavs ut av Marxist-Leninistiska Kamförbundet (MLK) 1974

Innehåll

Introduktion.....	1
Tysklands Kommunistiska Parti och kampen mot fascismen.....	9
Inledning.....	9
Klasskampen i Tyskland efter VI:e världskongressen och KPD:s kamp mot högern, ”de försonliga” och vänsterfaran	11
Perioden fram till fascisternas maktövertagande – Avslöjandet av socialdemokratin och kampen för enhetsfronten.....	19
Tysklands Kommunistiska Parti under den illegala perioden – kampen för att störta den fascistiska diktaturen	24

Introduktion

Skriften om det tyska kommunistpartiets (KPD) kamp mot fascismen i Tyskland översattes (från tyska) och publicerade av den maoistiska organisationen Marxist-Leninistiska Kampförbundet (MLK) 1974. Syftet var bl a att kontra den kritik som oppositionella i MLK framfört mot Kommunistiska internationals (Kominterns) och det tyska kommunistpartiets politik under åren fram till Hitlers maktövertagande. MLK-ledningen hoppades att med skriften visa att kritiken var osaklig och att KPD huvudsakligen fört en korrekt politik.

Det hela är, i synnerhet i backspeglarna, närmast tragikomiskt. MLK-ledningen vägrade att förstå att skriften bara var ett uttryck för ett försök från Komintern att blanda bort korten. Vid den tidpunkt då den ursprungligen gavs ut (i februari 1935), var Komintern på väg att lämna den sektaristiska ”klass-mot-klass”-politik som förts från 1928 och övergå till den anti-fascistiska *folkfrontspolitik* som fastslogs vid Kominterns 7:e (och sista) världskongress i augusti 1935.

Skriften ingick i förberedelserna för att genomföra denna politiska kursändring. Men samtidigt ville man vidmakthålla myten om Komintern-ledningens (och Stalins!) ofelbarhet, vilket innefattade ett försvar för den gamla politiken, som därför måste framställas som i det stora hela ”korrekt”. Man erkänner förvisso en del sektaristiska fel, men det var bara enskilda tyska ledare (såsom Neumann-Remmele) som var ansvariga för detta – den grundläggande linjen var hela tiden riktig. Detta är givetvis nonsens ....

Avsikten med denna introduktion är inte göra en sammanhängande historisk redogörelse för den process som ledde fram till nazisternas maktövertagande. Om detta finns redan flera läsbara texter på marxistarkivet.¹ Däremot ska jag försöka klargöra den av kommunisterna förda politikens grundläggande inriktning och fel, främst med hjälp av citat från Komintern och KPD-ledare. Även en del påståenden i skriften kommenteras.

Bekämpa ”socialfascismen” och tillämpa ”enhetsfront underifrån”

Kominterns politik under ”tredje perioden”, som inleddes med Kominternkongressen 1928, utmärktes av att man nedtonade skillnaderna mellan borgerlig diktatur och borgerlig demokrati, samtidigt som kampen mot socialdemokratien ställdes i främsta rummet. Socialdemokratien betecknades som ”*socialfascistisk*” och sågs som huvudfienden. Aktionsenheter för ekonomiska och andra krav, liksom mot fascismen, kunde endast ske i opposition mot de socialdemokratiska ledarna, som man följaktligen inte skulle förhandla med. Slagordet var ”*enhetsfront underifrån*”, dvs enhet med de socialdemokratiska arbetarna, men inte med ledarna (”enhetsfronter ovanifrån” avvisades). Ibland kunde man sträcka sig till att kontakta lokala socialdemokratiska organisationer och deras ledare, men även detta tillgrips mycket sparsamt. Huvudinriktningen var att få de socialdemokratiska arbetarna att vända sig emot de egna ”socialfascistiska” ledarna. Resultatet blev det man kunde förvänta sig: hårda konfrontationer mellan kommunister och socialdemokrater (den överväldigande majoriteten av de senare ville givetvis inte ta strid mot de egna ledarna – de som gjorde det var ju inte längre socialdemokrater). Någon gemensam kamp mot nazisterna kunde inte åstadkommas under dessa omständigheter.

¹ Artikeln [Kominterns linje i Tyskland 1928 – 34](#) av M Fahlgren, [Det tyska proletariats tragedi](#) av G Jungclas, [Debatt om kampen mot nazismen i Tyskland](#) (debatt som fördes 1975 den maoistiska tidskriften *Marxistiskt Forum*), [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 1](#), av Fernando Claudin (kapitel 4) och [Kampen mot nazismen i Tyskland](#) av L Trotskij.

Om borgerlig demokrati och socialdemokratien

Synen på socialdemokratien som en variant av fascism, ”socialfascism”, uppstod inte 1928, utan hade formulerats flera år tidigare, även om den började tillämpas konsekvent först efter 1928 års Komintern-kongress. Kominterns och kommunistpartiernas ledare upprepade ständigt (helt eller delvis) följande Stalin-uttalande (från 1924) till stöd för denna uppfattning:

Det är inte sant att fascismen endast är bourgeoisins kamporganisation. Fascismen är inte bara en militärteknisk kategori. Fascismen är den bourgeoisins kamporganisation som stödjer sig på socialdemokratins aktiva understöd. Socialdemokratien är objektivt fascismens moderata flygel. Det finns intet skäl att anta, att bourgeoisins kamporganisation kan vinna några avgörande framgångar i strider, eller i att regera landet, utan socialdemokratins aktiva stöd. Det finns inte större skäl att tro att socialdemokratien kan vinna avgörande framgångar i strider, eller i att regera landet, utan aktivt stöd från bourgeoisins kamporganisation. Dessa organisationer motsäger inte varandra, utan de kompletterar varandra. De är inte motsatser, de är tvillingar. Fascismen är ett informellt politiskt block mellan dessa två huvudorganisationer, ett block som har uppkommit under imperialismens efterkrigs-kris i och för kampen mot den proletära revolutionen. Bourgeoisin kan inte behålla makten utan ett sådant block.²

Vid Kominterns 6:e kongress 1928 yttrade ryssen Manuilskij:

Socialdemokratien övertar allt mer initiativet från bourgeoisin, vad gäller repressionen mot arbetarklassen. ... Den fascistiseras. Denna process av socialdemokratins omvandling till socialfascism har redan inletts.³

I de teser som Kommunistiska internationals exekutivkommitté (EKKI) antog vid sitt 10:e plenum (3-19 juli 1929) fastslogs:

I denna situation av växande imperialistiska motsättningar och skärpning av klasskampen, blir fascismen en alltmer dominerande metod för det borgerliga väldet. I länder där det finns starka socialdemokratiska partier, antar fascismen den speciella formen socialfascism.⁴

I sitt öppningstal vid EKKI:s 11:e plenum (25 mars-13 april 1931) sade dess sekreterare Manuilskij bl a:

Den fascistiska regimen är inte en ny typ av stat, den är en form av borgerlig diktatur i imperialismens epok. Den växer organiskt fram ur den borgerliga demokratien ... Bara en borgerlig liberal kan acceptera att dessa två politiska former är olika i princip, genom att konstruera en sådan motsättning, förleder socialdemokratien avsiktligt massorna.⁵

EKKI:s 12:e plenum (27 augusti – 15 september 1932) antog teser om den internationella situationen och Komintern-sektionernas uppgift, där vi läser följande:

Endast om huvudslaget riktas mot socialdemokratien – detta borgarklassens sociala huvudstöd – kan man med framgång slå och slå sönder proletariatets huvudklassfiende – borgarklassen. Och endast om kommunisterna strängt skiljer mellan de socialdemokratiska ledarna och de socialdemokratiska arbetarna, kan de genom den revolutionära enhetsfronten underifrån riva ned de murar som ofta skiljer dem från de socialdemokratiska arbetarna.⁶

Vid samma EKKI-plenum sade KPD-ledaren Thälmann (med udden riktad mot de som ville ha enhetsfront med socialdemokraterna mot nazisterna – sådant luktade ju trotskism!):

² ”Angående den internationella situationen”, sept 1924, cit. efter Stalin *Works* vol. 6, Moskva 1953, s. 294-5.

³ Cit. efter Nicos Poulantzas, *Fascism & diktatur*, Coeckelberghs 1973, s. 152.

⁴ J Degras, *The Communist International 1919-1943. Documents* vol. 3, London 1965, s. 44

⁵ Degras a.a. s. 151-2

⁶ *Det internationella läget och Kominternsektionernas uppgifter*, Arbetarkultur 1933, s.11

Det fanns en stor brist på klarhet i våra led om den kritik som uttalats mot luxemburgismen och även i frågan om trotskismen som en kontrarevolutionär ideologi... Stalins historiskt viktiga brev hjälpte oss att rätta till och med största möjliga skyndsamhet avlägsna oklarheterna... i partiet och de misstag som begåtts i *Die Rote Fahne*... Trotskismen vill på allvar se kommunisterna gå hand i hand med Liebknechts och Rosa Luxemburgs mördare... Trotskij har med sina skrifter vid mer än ett tillfälle försökt leda arbetarklassen på avvägar genom att kräva förhandlingar mellan KPD:s och SPD:s ledare.⁷

Uttalanden som de ovan är inte särskilt lätta att få ihop med den folkfrontspolitik som skulle införas några år senare.

I linje med Kominterns syn på demokratin och socialdemokratin underskattade KPD faran från fascismen och riktade huvudelden mot ”socialfascismen”. Thälmann i november 1931:

En del vägrar att se den socialdemokratiska skogen framför de nationalsocialistiska träden. ... Om vi inte besegrar socialdemokratin kommer vi inte att kunna besegra fascismen.⁸

I januari 1932:

Även i händelse av nazisternas inträde i regeringen, uppkommer inte frågan om bourgeoisins avståndstagande från samarbetet med socialdemokratin för genomförandet av den fascistiska diktaturen.⁹

Och i februari 1932:

Ingenting vore mer olycksdigert än en opportunistisk överskattning av Hitler-fascismen. Om vi med hänsyn till den jättelika ansvällningen av Hitler-rörelsen skulle förlora vår riktiga, klassmässiga måttstock och låta försätta oss i samma panikstämning, som socialdemokraterna på ett konstlat sätt försöka inplantera hos massorna, då skulle det leda till att vi ställde frågan felaktigt i vår praktiska politik både mot nazisterna och framför allt mot socialdemokratin.¹⁰

I en artikel i tidskriften *Communist International* skrevs följande efter det sista ”fria” valet i Weimarrepubliken (i november 1932):

KPD:s uppgift förblir, liksom förut, att under den nuvarande perioden rikta huvudslagen mot socialdemokratin.¹¹

Komintern stod hela tiden bakom KPD:s politiska linje. Den 1 april 1933 (dvs drygt 2 månader efter Hitlers maktövertagande) konstaterade Kominterns presidium:

⁷ E. Thälmann, “Unleash the Proletarian Rebellion”, *Communist International*, Vol XII, No 1, January 15, 1933, s. 40. Cit. efter R. Black, *Fascism in Germany*, London 1975, s. 865.

Thälmann refererar till Stalins artikel ”Om några frågor ur bolsjevismens historia” som publicerades i tidskriften *Proletarskaja Revoljutsija* i slutet av 1931 (återges i Stalin, *Leninismens problem* s. 555-572). Stalin riktade där häftig kritik mot en diskussionsartikel, där en viss Slutskij hävdade att Rosa Luxemburg tidigt, redan innan första världskriget (och före Lenin) tog upp striden mot centristerna (med Kautsky i spetsen) i det tyska socialdemokratiska partiet. Enligt Stalin var Slutskijs positiva syn på Luxemburg ”partifientlig och halvtrotskistisk”. Och om trotskismen hade Stalin följande att förtälja: ”I själva verket är trotskismen den kontrarevolutionära bourgeoisins förtrupp, som för kamp mot kommunismen, mot sovjetmakten och mot socialismens uppbygge i Sovjetunionen.”

Trotskij besvarade Stalins påhopp i artikeln [Bort med tassarna från Rosa Luxemburg](#). Se även Max Shachtman, [Lenin och Rosa Luxemburg](#).

⁸ E Thälmann, ”Några misstag i vårt teoretiska och praktiska arbete och sättet att korrigera dem”, *Die Internationale*, nr 11-12, nov-dec 1931.

⁹ *Die Internationale*, januari 1932, cit efter Poulantzas a.a., s. 153.

¹⁰ *Der revolutionäre Ausweg und die KPD*, 1932, s 24.

¹¹ Cit. från Degras a.a. s. 249

Efter att ha åhört kamrat Heckerts rapport om läget i Tyskland förklarar presidiet för Kommunistiska internationalens exekutivkommitté att den politiska linje och de organisationsformer som det Tyska kommunistpartiets centralkommitté under kamrat Thälmanns ledning fört fram till och efter Hitlers statskupp varit helt igenom korrekta.¹²

Och i december 1933 (EKKI:s 13:e plenum) vidhåller man:

I anslutning till kamrat Piecks referat ”godkände plenum Tysklands kommunistiska partis arbete efter det fascisterna kommit till makten, samt den av partiet föreslagna planen för dess fortsatta verksamhet”...

Plenum godkänner till alla delar Kominternexekutivens resolution av den första april 1933 om situationen i Tyskland och den politiska linje som Tysklands Kommunistiska Partis Centralkommitté med kamrat Thälmann i spetsen genomförde fram till och under den fascistiska omstörtningen. Plenum understryker Tysklands Kommunistiska Partis heroiska bolsjevikiska kamp mot den fascistiska diktaturen.¹³

KPD och enhetsfronten

Under hela perioden 1929-32 vägrade KPD (liksom Komintern) att rikta uppmaningar till *ledningarna* i de socialdemokratiska partierna om enhetsfront mot fascismen. Det var ”enhetsfront *underifrån*” som gällde, dvs enbart enhetsfront med de socialdemokratiska arbetarna, inte deras ledare.¹⁴

Undantagsvis kunde man rikta sig till socialdemokratiska ledare på lokalplanet. Men det var något som enbart tillgreps med mycket stor urskiljning. Vid EKKI:s 12:e plenum (september 1932) formulerade Kominternledaren Kuusinen det som så, att när man försökte åstadkomma ”enhetsfront *underifrån*”, kunde man inte i sina appeller till arbetarna ”utesluta möjligheten av att i speciella undantagsfall rikta kommunistiska förslag om enhet till en lägre facklig organisation som sådan, eller t o m till en lokal socialdemokratisk organisation”.¹⁵

Inriktningen på ”enhetsfront *underifrån*” betydde i praktiken att alla ”enhetsinitiativ” gentemot socialdemokraterna från kommunisternas sida blev halvhjärtade och bara sågs som taktiska manövrer för att ”avslöja” de socialdemokratiska ledarna. Detta är viktigt att ha i åtanke när man läser den föreliggande skriften som försöker rättfärdiga KPD:s politik.

Den *första* ansatsen till att få tillstånd en enhetsfront ”*ovanifrån*” med den socialdemokratiska ledningen kom 5 mars 1933, dvs *efter* Hitlers maktövertagande (30 januari 1933). Av någon anledning nämns inte detta enhetsinitiativ i skriften nedan, däremot har man från Moskvas håll senare lagt stor vikt vid detta¹⁶, vilket motiverar att vi tittar på det lite närmare.

Det hela utgick egentligen från ett förslag från den socialdemokratiska internationalen: Den

¹² *Rundschau*, nr 6, 12 april

¹³ *Fascismen, Krigsfaran och de kommunistiska partiernas uppgifter. Teser från Kominterns E. K:s XIII plenum*, Arbetarkultur 1934, s. 3 resp. s. 18-19. Hela dokumentet finns på marxistarkivet, se [Fascismen, krigsfaran ...](#)

¹⁴ Förslag att bilda enhetsfront med socialdemokratin mot fascismen stämplades som kontrarevolutionära. Så kommenterade t ex KPD-ledaren Willi Münzenberg Trotskijns uppmaningar till att skapa enhetsfront mot nazisterna: ”Om inte KPD bildar ett block med SPD kommer den tyska arbetarklassen att vara förlorad för tjugo år framåt. Så lyder den fullständigt förvirrade teorin om en fascistisk kontrarevolution. Det är den värsta, farligaste och brottsligaste teori som Trotskij framfört i sin kontrarevolutionära propaganda under de senaste åren.” (*Rote Aufbau*, 15 februari 1932)

¹⁵ Cit. från *Outline History of the Communist International*, Moskva 1971, s. 325.

¹⁶ Se t ex *Outline History of the Communist International*, s. 332-334. Initiativet nämns också i ”Från den skakade stabiliseringen till den andra perioden av revolutioner och krig”, en text som publicerades i början av 1935 inför Kominterns världskongress samma år (se dokumentsamlingen [SKP och arbetsplatserna 1929-35](#))

18 februari sammanträdde Socialistiska Arbetarinternationalens (SAI) exekutivbyrå i Paris och antog ett uttalande som förklarade att man inför det fascistiska hotet ville ”få slut på det inbördes käbblet och kämpa tillsammans mot fascismen” och att man var beredda att samarbeta med och ”förhandla med den Kommunistiska internationalen” för att upprätta en gemensam kampfront mellan socialdemokrater och kommunister. Uttalandet offentliggjordes 19 februari.

Det dröjde till 5 mars innan Kommunistiska internationalen svarade i ett EKKI-uttalande om ”tyska situationen och enhetsfronten”.¹⁷ EKKI deklarerade att ”hela den tidigare politiken och aktiviteten från den Socialistiska Arbetarinternationalens sida berättigar Komintern att inte hysa någon tilltro till uppriktigheten i byråns deklARATION” och tillade att det som bäst kunde bli fråga om ”en överenskommelse mellan kommunistpartierna och socialdemokratiska organisationer” i enlighet med de villkor som lagts fram i ”MoskvadeklARATIONen”, men även då enbart under en begränsad tid. Med dessa förbehåll kunde EKKI dock tänka sig att ”rekommendera kommunistiska partier att avstå från att attackera socialdemokratiska organisationer under den tid man förde gemensam kamp mot kapitalet och mot fascismen”.

*Detta var den första gången (sedan 1928) som Komintern sade sig villigt att diskutera och sluta överenskommelser med de socialdemokratiska ledarna på hög nivå.*¹⁸

Som svaret var formulerat drog dock SAI slutsatsen att Komintern inte var berett att föra förhandlingar på internationell basis och uppmanade de socialdemokratiska organisationerna att inte ta upp förhandlingar med kommunisterna förrän socialistinternationalens exekutiv sammanträtt och diskuterat frågan. Detta gjordes 18-19 mars, varvid man antog en deklARATION som bl a slog fast att Komintern inte berört de ”grundläggande frågor” som rests i SAI:s första appell och krävde att dessa skulle besvaras. Socialistinternationalens medlemsorganisationer uppmanades att ”avstå från alla individuella förhandlingar så länge som förhandlingar mellan de två internationalerna inte ägt rum”.

Men redan innan dess hade Komintern i praktiken visat att man inte var särskilt trakterad av förhandlingar med socialdemokraterna, bl a via en artikel i *Pravda* 6 mars och i ett uttalande från EKKI 14 mars med anledning av 50-årsminnet av Marx’ död.

Det halvhjärtade försöket att få till stånd en enhetsfront mot fascismen gick således upp i rök innan man ens hade börjat ta upp förhandlingar.

Syndabocker: Neumann-Remmele

Motsättningarna mellan Neumann-Remmele-gruppen och den övriga KPD-ledningen (som uppbackades av Komintern) bröt ut i samband med försöket att 1931, med folkomröstning, stöta den socialdemokratiskt dominerade preussiska delstatsregeringen, den s.k. Braun-Severing-regeringen. De som tog initiativ till detta var nazisterna. KPD gick till en början emot detta, men beslöt senare, efter rekommendation från Kominterns ledning, stödja förslaget på en sådan omröstning.

I föreliggande skrift försvarar man det fullständigt galna agerandet:

Folkomröstningskampanjen mot preussenregeringen augusti 1931 innebar en skarp vändning i

¹⁷ Uttalandet finns i sin helhet i J Degras, *The Communist International 1919-1943. Documents*, vol 3, s. 252-4

¹⁸ Den ”officiella” historiken *Outline History of the Communist International* uttrycker detta med all önskvärd tydlighet: ”Komintern, som 1932, när så var nödvändigt, bara hade sökt överenskommelser med lokala reformistiska organisationer, erbjöd nu en överenskommelse på ledarskapsnivå mellan de kommunistiska och socialdemokratiska partierna”. (a.a. s. 332). De fåtal förslag som tidigare riktats till socialdemokratiska ledare hade varit av ultimativ karaktär och därför heller inte tagits på allvar.

partiets utveckling. Genom kommunisternas deltagande ändrade den av fascisterna inledda folkomröstningen helt sin karaktär och blev till ett vapen mot fascismen. Den snabba vändning som partiet här fick göra och den korta tid man hade på sig att förbereda kampanjen försvårade för partiet att ge en bredare förklaring till de socialdemokratiska arbetarna.

Spanjoren Fernando Claudín kommenterar försöket att störta delstatsregeringen så här:

Tesen om ”socialfascismen” fick KPD att gå så långt att det, sida vid sida med nazisterna och Stahlhelm, deltog i folkomröstningen den 9 augusti 1931 mot den socialdemokratiska regeringen i Preussen. Många år senare skulle de tyska kommunistledarna beteckna denna handling som ett av partiets allvarligaste misstag. Den gjorde det möjligt att framställa kommunisterna som ”fascisternas allierade” inför en stor del av arbetarklassen. Detta reste en ny barriär mellan kommunister och socialdemokrater vid en tidpunkt då det fascistiska hotet redan var mycket allvarligt och bara kunde stoppas upp genom enad handling från proletariatets sida.¹⁹

Det är fortfarande oklart i vilken grad Neumann-Remmele-gruppen opponerade sig mot KPD:s stöd till folkomröstningen *innan* den hölls.²⁰ Det man vet med säkerhet är dock att de *efter* densamma bildade en opposition mot den förda politiken. De ansåg att huvudslagen skulle riktas mot nazismen, inte socialdemokratin.²¹ Det var detta som föranledde att de avlägsnades från KPD-ledningen (vilket skedde i etapper, men i slutet av april 1932 så hade de förlorat alla poster).

Neumann-Remmele vände sig främst till de ledande kretsarna i KPD med sin kritik och de fann även stöd bland dessa, t ex av Willi Münzenberg.

Vid flera tillfällen kallades Neumann-Remmele till Moskva för att tala dem till rätta och få dem att sluta upp bakom den förda linjen. Margarete Buber-Neumann, Heinz Neumanns hustru, berättar bl a följande episod om ett samtal som maken hållit med Stalin i november 1931:

Under detta samtal, i slutet av 1931, försökte Neumann försvara sin politik genom att åberopa det växande nazistiska hotet. Stalin avbröt honom och ställde frågan: ”Neumann, tror du inte att om nationalisterna [dvs nazisterna och monarkisterna] tog makten i Tyskland, så skulle de bli så upptagna av Väst att vi skulle kunna bygga socialismen i lugn och ro?” Jag vet inte vad Neumann då svarade. ... Vi avvisade tanken på att detta uttalande kunde ge en bild av Stalins utrikespolitik; vi tänkte heller inte på att detta kunde vara en sista varning till Neumann ...²²

Till en början kritiserades Neumann-Remmele för högeravvikelser och detta fortsatte fram till början av 1934. Exempelvis gick Komintern-sekreteraren Manuilskij (vid EKKI:s 13:e plenum i november-december 1933) till häftigt angrepp mot dem och sade att deras politik var av ”höger”-karaktär och att ”Remmele och Neumann fastnat i det socialdemokratiska träsket”.²³

I resolutionen från detta EKKI-plenum sägs:

Kominternexekutivens trettonde plenum uppmanar alla Kominterns sektioner att hänsynslöst utrota opportunisten i alla dess former och i första hand högeropportunisten (Guttman, Remmele, Neumann och defaitisterna i andra länder vid bedömandet av tyska revolutionens perspektiv) enär

¹⁹ [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 1](#), Kapitel 4, avsnittet ”Det tyska exemplet”

²⁰ Så sent som 1933 (efter Hitlers maktövertagande) kritiserades Neumann & Co för motstånd mot Preussenomröstningen, t ex i en resolution från KPD:s CK ”om situationen och de närmaste uppgifterna” (publicerad i Komintern-tidskriften *International Press Correspondence* vol 13, nr 24, 2 juni 1933)

²¹ Poulantzas a.a., s. 194.

²² M Buber-Neumann, *Von Potsdam nach Moskau*, Stuttgart 1957, s. 284

²³ D. Manuilsky, *Revolution, Crisis, Fascism and War*, London 1934, s. 11-12. Cit. efter R Black, *Fascism in Germany*, London 1975, s. 868.

de kommunistiska partierna eljest inte kan föra arbetarmassorna mot segerrika strider för sovjetmakten.²⁴

Vid samma EKKI-plenum höll fransmannen André Marty, på EKKI-presidiets uppdrag, ett anförande där han hårt kritiserade Remmeles och Neumanns ståndpunkter. Ingen av dem var närvarande vid mötet, men Remmele hade skickat ett 80-sidigt dokument där han kritiserade den förda politiken och karakteriserade Hitlers maktövertagande som ett stort nederlag. Marty avvisade Remmeles kritik som ”kontrarevolutionär” och sade bl. a.:

Om Remmele haft rätt skulle fascismens maktövertagande inte bara innebära ett nederlag för det tyska proletariatet utan också att Kommunistiska internationalen gjort bankrutt.²⁵

Den fortsatta utvecklingen visade att detta i själva verket var en riktig bedömning.

När Komintern gjorde sin högersväng under 1934 bytte man fot och började i stället kritisera Neumann-Remmele för sekterism och vänsteravvikelser.²⁶ Detta är också den ståndpunkt som framförs i föreliggande skrift. Och även efter kriget fortsatte man att karakterisera dem som ”vänsteropportunisterna” och ”sektariska”.²⁷

Ernst Thälmann glorifieras

Skriften framhåller Thälmann som en principfast företrädare för en korrekt linje:

Under kamrat Thälmanns ledning förde partiet under hela den legala tiden en oförsonlig kamp mot sekteristiskt motstånd och oförstånd...

Kamrat Thälmanns oavsläppliga ansträngningar för att utplåna dessa vänsteravvikelser och för att vinna de socialdemokratiska arbetarna för partiet och för kampen mot fascismen...

Den hänsynslösa kamp som partiet under kamrat Thälmanns ledning förde mot alla ”höger- och vänster”-avvikelser...

Detta är kvalificerat struntprat, vilket torde framgå av ovanstående: Thälmann utförde lojalt den av Komintern påbjudna självmordspolitiken, där socialdemokratiska (”socialfascisterna”) utgjorde huvudfienden och där enhetsfrontpolitik var liktydigt med ”enhetsfront underifrån”, dvs de socialdemokratiska ledarna var redan från början utestängda, diskvalificerade.

Thälmann bär en stor del av ansvaret för den förda politiken och om han inte hade fallit offer för den nazistiska terrorn (han fängslades redan 3 mars 1933), skulle han med allra största sannolikhet fått bli syndabock för denna politik. Nu fick han i stället spela rollen av en martyr.

Andra dumheter i skriften

Kommunisternas ansvar för fascismens seger förnekas (det är bara socialdemokratins fel):

Den 30 januari upprättades den fascistiska diktaturen. Detta möjliggjordes endast av att den socialdemokratiska politiken banade väg för fascismen.

Konsekvenserna av nazisternas maktövertagande och efterföljande terror bagatelliserar:

Fascisterna kunde inte heller krossa KPD, trots den mest omfattande terror... Den fascistiska diktaturen är dock inte i stånd att i längden uppehålla proletariatets revolutionära frammarsch och att säkra en utväg ur den allmänna krisen. Två år av fascistisk diktatur visar redan att denna bedömning varit riktig. Tysklands Kommunistiska Parti har, trots den djupaste illegalitet, genom den

²⁴ *Fascismen, Krigsfaran ... a.a., s. 21*

²⁵ A Marty, Rapport till XIII plenum. Se Degras a.a. s. 282-3 som innehåller en sammanfattning av Marty's anförande.

²⁶ Både Neumann och Remmele föll offer för den stora terrorn i Sovjetunionen – de avrättades 1937 resp 1939

²⁷ Se *Outline History of the Communist International*, a.a. s. 320 ff

heroiska kampen mot den fascistiska diktaturen blivit ett stort illegalt massparti.

Skriftens syfte

Under våren 1934 påbörjade Komintern den politiska kursändring som skulle resultera i folkfrontspolitiken²⁸, där kampen mot fascismen ställdes i fokus och uppgiften blev att ena alla ”antifascister”, inte bara arbetarrörelsen utan även borgerligt demokratiska partier och organisationer, för att stoppa fascismen. Det är i detta perspektiv som föreliggande skrift måste ses. Den skulle bereda marken för kursändringen – därför innehåller den en hel del kritik mot KPD:s ”sektarism” och taktiska misstag, dvs. den kritiserar det som betraktas som överdrifter, samtidigt som den vidhåller att Kominterns generallinje var korrekt.²⁹

I MLK:s förord till skriften (som ej medtagits) sägs att den utgjorde ”en del av underlaget för diskussionerna på [Komintern-]kongressen om erfarenheterna från Tyskland” och var ”ett försök att sammanfatta och värdera de erfarenheter som gjorts i Tyskland”. Av detta får man intrycket av att det skulle ha förts en livlig diskussion, vilket inte är fallet. Skriften var inget diskussionsmaterial, utan ingick i den ideologiska kampanj som Komintern-ledningen förde för att genomföra den politiska kursändringen. Skriften är f ö inte unik, utan under 1935 publicerades flera artiklar och skrifter av liknande slag, bland dem bör nämnas en bok, skriven av ryssen Osip Pjatsnitskij.³⁰

Kompletterande lästips (engelska)

J. Degras, [The Communist International 1919-1943. Documents](#), som citeras flera gånger ovan finns på nätet i PDF-format. Denna ”klassiska” dokumentsamling innehåller ett stort antal dokument med kommentarer som sätter in dem i sitt historiska sammanhang.

Robert Black (alias Blick), [Fascism in Germany](#), London, 1975 (2 vol, nära 1200 sidor) är en grundlig historisk genomgång och analys (från marxistisk utgångspunkt) av nazismens väg till makten i Tyskland och av arbetarrörelsens (socialdemokratins och kommunisternas) katastrofala politik under dessa år.

Martin Fahlgren (juli 2011, tillägg maj 2013)

²⁸ Signalen till ”vändningen” kom i slutet av maj 1934 via en artikel i *Pravda* som även publicerades i det franska kommunistpartiets dagstidning *L'Humanité*. I artikeln sades det att det var helt korrekt av kommunisterna att förslå socialisterna en aktionsenhet. Kort därefter undertecknades en lång rad överenskommelser mellan socialister och kommunister (bl a Frankrike, Italien, Spanien).

Se F Claudíns [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 1](#), Kapitel 4, avsnittet ”Folkfrontserfarenheten – 1934 års vändning” för en närmare redogörelse för hur det hela gick till.

²⁹ Att den gamla politiken hade varit korrekt hävdades gång på gång i texter från den tiden. Övergången till folkfrontspolitiken motiverades med att förhållandena drastiskt ändrats. I Komintern-texten ”Från den skakade stabiliseringen till den andra perioden av revolutioner och krig” från början av 1935 skriver man t ex att enhetsfrontstaktiken måste ändras pga ”...den förändrade, nya situationen. Vi ändrar inte enhetsfrontstaktiken därför att vår tidigare taktik skulle vara oriktig, såsom socialdemokraterna och kommunismens renegater nu söker att bevisa. Vår tidigare taktik var, oaktat att enstaka fel begicks på lokala orter och stundom även av partiledningarna, fullkomligt riktig. Vi ändrar nu enhetsfrontstaktik, därför att läget har förändrat sig.” ([SKP och arbetsplatserna 1929-35](#), som innehåller artiklar ur svenska kommunistpartiets teoretiska organ *Kommunistisk Tidskrift*).

I den citerade texten, liksom de flesta andra ”officiella” texter från våren 1934 fram till Komintern-kongressen i augusti 1935, förde man ett ganska radikalt språk. Samtidigt som man argumenterade för en ny, bredare enhetsfrontstaktik förespråkade man t ex att ”parollen om sovjetmakt” skulle utgöra ”den centrala politiska parollen”. Detta försvann senare helt (inriktningen blev i stället ”folkfrontsregeringar”). Det är helt uppenbart att man med de radikala fraserna vill göra det lättare för medlemmar och sympatisörer att acceptera den nya inriktningen.

³⁰ O Pjatsnitsky, *The Fascist Dictatorship in Germany*, Modern Books, London 1935

Tysklands Kommunistiska Parti och kampen mot fascismen

Inledning

Tyskland tillhör de länder där det kapitalistiska systemet skakades redan under den ekonomiska världskrisens första år. De objektiva förutsättningarna för den revolutionära krisen mognade allt snabbare.

Klassmotsättningarnas skärpning möjliggjorde för Tysklands Kommunistiska Parti, KPD, att innan den öppna fascistiska diktaturen upprättades ta stora steg framåt, dels i fråga om sin organisatoriska utveckling och dels beträffande sitt politiska massinflytande.

Från att ha varit ett parti med 120.000 medlemmar (ett tal som förblev konstant under flera år) och haft en väljarmassa på 2,7 miljoner (1928) utvecklades det under 1932 till ett parti med 360.000 medlemmar. Vid riksdagsvalen avgavs 6 miljoner röster för KPD.

Klasskampens skärpning, KPD:s tillväxt samt socialdemokratins vikande popularitet, tvingade den tyska borgarklassen att söka nya former och en ny massbas för sin fortsatta maktutövning. Detta i förening med resultatet av fredsfördragen i Versailles ledde till en snabb utveckling av fascismen.

Tyskland kännetecknades de närmaste åren efter den VI:e världskongressen av en häftig kamp mellan det kommunistiska partiet och nationalsocialisterna om att vinna de arbetande massorna i stad och på land.

Mot slutet av stabiliseringsperioden sökte den tyska borgarklassen allt ihärdigare en kapitalistisk lösning på krisen. I denna strävan stödde den sig allt mer på det fascistiska partiet. Genom sin sociala och nationella demagogi lyckades fascisterna erövra de stora massorna av politiskt aktiverade småborgare. Fascisterna lyckades med att skapa en ny massbas åt borgarklassen ur dessa massor av bedragna.

Den 30 januari upprättades den fascistiska diktaturen. Detta möjliggjordes endast av att den socialdemokratiska politiken banade väg för fascismen.

Att fascisterna lyckades komma till makten trots existensen av ett kommunistiskt massparti grundar sig i huvudsak på politiken av ”det mindre onda”, som var det typiska kännetecknet för den socialdemokratiska politiken vid tiden för den fascistiska diktaturens upprättande. Denna politik var den avgörande orsaken till att proletariatet stod splittrat när fascisterna banade sig väg till makten och vid deras maktövertagande.

KPD hade redan en stor massuppslutning inom arbetarklassen. Men socialdemokratin behärskade fortfarande den överväldigande majoriteten av arbetarna på arbetsplatserna, i fackföreningarna och de statliga socialinrättningarna. De hade ännu arbetarklassens majoritet bakom sig. Proletariatets revolutionära krafter var ännu inte tillräckligt starka och samman slutna, för att på egen hand ta, upp kampen med framgång. Socialdemokratin koncentrerade ledningen av arbetarnas massorganisationer till sina korrumperade byråkrater. Ur dessa organisationer uteslöt man de revolutionära arbetarna.

Arbetarmassornas initiativ hämmades av det nät av arbetarorganisationer vilka underordnats och centraliserats av socialdemokratin. Deras stridsförmåga i kampen mot kapital och fascism splittrades upp. Därigenom förhindrades ett beslutsamt försvar mot den anstormande fascistiska diktaturen med sina terrorligor.

När fascisterna kom till makten, kunde de utnyttja det faktum att den ekonomiska krisens djupaste stadium var passerat, och att i stället en depression av särskild art hade börjat. På grund av detta förhållande kunde den fascistiska diktaturen öka den industriella produktionen. Detta kunde åstadkommas framför allt genom den brutalaste utsugning av de arbetande och genom en enorm utökning av krigsproduktionen. I överensstämmelse med vad kommunisterna hade förutsagt, var fascisterna trots detta inte i stånd att minska den ekonomiska krisens verkningar eller att finna en väg ut ur krisen. Fascisterna kunde inte heller krossa KPD, trots den mest omfattande terror.

Genom upprättandet av den fascistiska diktaturen kunde borgarklassen vinna en tidsfrist för nya manövrer och försök till omgrupperingar inom sina klassled. Fascismens seger i Tyskland, den europeiska arbetarrörelsens viktigaste land, kastade med nödvändighet sin skugga över hela den internationella proletära rörelsen. Det blev en alarmsignal för hela världens arbetarklass. Avslöjandet av socialdemokratins pseudomarxism och illusioner om den borgerliga demokratin fick en stark impuls i Tyskland liksom i en rad andra länder.

Den tyska socialdemokratin var den första av den II:a Internationalens partier, som hävdade, att kampen mot den fascistiska diktaturen var utsiktslös, och att en hel epok av reaktionärt och fascistiskt välde stundade. Enligt socialdemokratin skulle arbetarklassen inte kunna göra annat, än att vänta tills fascismen överlevt sig själv. Opportunisterna inom våra egna led slöt upp bakom denna teori om kapitulation inför fascismen. Den Kommunistiska Internationalen (Komintern) bekämpade redan från början energiskt denna falska bedömning av fascismen.

Komintern förklarar: den fascistiska diktaturen är den öppna diktaturen av monopolkapitalets mest reaktionära, mest chauvinistiska del, med vars hjälp den samlade borgarklassen försöker att uppehålla arbetarklassen i dess revolutionära frammarsch och förinta proletariatets förtrupp. Den fascistiska diktaturen är dock inte i stånd att i längden uppehålla proletariatets revolutionära frammarsch och att säkra en utväg ur den allmänna krisen.

Två år av fascistisk diktatur visar redan att denna bedömning varit riktig. Tysklands Kommunistiska Parti har, trots den djupaste illegalitet, genom den heroiska kampen mot den fascistiska diktaturen blivit ett stort illegalt massparti. Partiet har blivit en verklig koncentrationspunkt för alla antifascistiska krafter i landet. Det Kommunistiska Partiet förde oförskräckt och målmedvetet kampen vidare trots att fascisterna mördade mer än 2.000 av dess funktionärer, och rövade bort mer än 60.000 av dess bästa kämpar. Efter två år av fascistisk diktatur och djupaste illegalitet kunde det Kommunistiska Partiet i Tyskland uppvisa mer än 60.000 regelbundet nådda, aktivt arbetande medlemmar. Partiet uppvisade de bästa exemplen på kampanda och obegränsad hängivenhet. Ett lysande exempel är den oförglömlige Jonni Scheer.¹ Partiet förstod att bedriva agitation i en för illegala förhållanden mycket stor utsträckning. De hade dock ännu inte förstått att utveckla enhetsfrontspolitiken i tillräckligt bred omfattning.

Partiet öppnade porten till massorna genom att man krossade högern och ”de försonliga” samt genom att föra en riktig politisk linje. Under kamrat Thälmanns ledning förde partiet under hela den legala tiden en oförsonlig kamp mot sekteristiskt motstånd och oförstånd, vilket alltid dök upp då partilinjerna skulle genomföras. Denna sekteristiska fara visade sig framför allt när man skulle vinna de socialdemokratiska arbetarna och vid genomförandet av en verklig bol-

---

¹ Jonni Scheer var medlem av KPD:s centralkommitté. Han hade till uppgift att organisera partiet under illegaliteten. Efter Thälmanns arrestering häktades han i slutet av 1933. Han kände till alla namn på ledande kommunister och den illegala organisationsplanen. Trots att han utsattes för den grävsta tortyr avslöjade han ingenting. Den 2 februari sköts han i fängelset.

sjevikisk enhetsfrontspolitik samt vid fackligt arbete. Denna sekteristiska fara skulle under den illegala perioden kunnat leda till att partiet isolerades från massorna. Bland annat fick den sitt uttryck i att man inte förstod nödvändigheten av att arbeta inom de fascistiska massorganisationerna. Inte heller förstod man nödvändigheten av att skapa enhetsfront med de socialdemokratiska arbetarna och de organisationer som ville kämpa mot fascismen. Sekterismen visade sig vidare i att man inte insåg hur viktigt det var att återupprätta de fria fackföreningarna och andra massorganisationer, vilka hade blivit sålda och lämnade i sticket av socialdemokratin.

Detta otillräckliga massarbete ledde till att partiet och arbetarklassen inte kunde utnyttja de möjligheter som bjöds den 30 juni 1934.

För borgarklassen medförde den 30 juni att fascismens massbas minskade. Dessutom skärptes alla motsatser och motsättningar på nytt inom den fascistiska regimen. Ännu var dock KPD inte i stånd att utnyttja dessa motsatser. Partiet var ännu inte den organiserade faktor, som skulle kunna förvandla massornas enorma hat till ett direkt öppet motstånd. I början av året 1935 har partiet nu börjat att utveckla en allvarlig självkritik. Denna kommer att i rätt tid medföra en vändning till att mobilisera den tyska arbetarklassen för att störta den fascistiska diktaturen.

Fascisterna försöker utnyttja resultatet av den tyska Saar-befolkningens omröstning. Röstningen för Tyskland har framför allt främjats av den franska imperialismen och NF-kommissionens upprättande. Detta har tillsammans med den allmänna värnpliktens återinförande utnyttjats av fascisterna för att främja och stegra en ny chauvinistisk våg. Denna våg skulle övervinna de svårigheter som tornade upp sig för dem. Utan tvivel står dock fascismen omedelbart inför en ytterligare skärpning av alla inneboende motsättningar och inför en ny skärpning av klasskampen.

Fascismen kommer dock inte att störta samman av sig själv. Den revolutionära utvägen ur krisen kommer endast att kunna åstadkommas genom revolutionär kamp. Bara genom en revolutionär enhetsfrontspolitik blir det möjligt att kunna vinna massorna, som är den viktigaste faktorn när det gäller att förbereda störtandet av den fascistiska diktaturen. Det är enbart genom en riktig enhetsfrontspolitik som partiet kan uppnå de nödvändiga förutsättningarna för att skapa folkfronten mot fascism. Det är också bara genom denna riktiga enhetsfrontspolitik som det blir möjligt att uppnå proletariatets herravälde för att genomdriva sitt mål, den proletära revolutionen.

Klasskampen i Tyskland efter VI:e världskongressen och KPD:s kamp mot högern, "de försonliga" och vänsterfaran

Arbetarklassens aktivitet höjdes. Den utvecklade en kraftfull ekonomisk kamp och andra proletära massaktioner. Detta var de mest framträdande kännetecknen för klasskampen i Tyskland efter den VI:e världskongressen. Ett nytt revolutionärt uppsving för arbetarrörelsen började. Ännu på partikongressen 1927 i Essen betecknade partiet arbetarklassens ställning såsom defensiv gentemot företagarna. Men redan vid kongressen i Wedding 1929 var läget väsentligt annorlunda.

Den tyska imperialismens svårigheter uppträdde redan innan den ekonomiska krisen. Borgarklassen försökte med hjälp av den socialdemokratiska koalitionsregeringen M filers hjälp att vältra över dessa svårigheter på arbetarklassen. Företagarna försökte sänka lönerna, öka utsugningen och försämra arbetsvillkoren genom en våg av avtalsuppsägelser, lockouter och

skiljedomar. Den socialdemokratiska finansministern Hilferding utfärdade ett sparprogram. Det innebar att alla bördor skulle övervältras på arbetarna genom att alla sociala utgifter slopades liksom arbetslöshetsunderstödet. Samtidigt skulle kapitalet få miljonprester och egendomsskatten skulle slopas. Socialdemokratien förfäktade allt öppnare borgarklassens intressen gentemot proletariatets växande revolutionära strävan.

Redan under VI:e världskongressen bekämpade högern i det tyska kommunistpartiet kongressens beslut.

Omedelbart efter kongressen nådde högerfraktionens (Brandler och Thalheimer) kamp sin höjdpunkt. Högern vände sig framför allt mot att man värderade den kapitalistiska stabiliseringen som ruttnande och vacklande. Den fick stöd i denna fråga från ”de försonligas” grupp. Högern avböjde den taktiska och strategiska delen i Kominterns program. Därmed vände man sig också mot den taktiska vändning som världskongressen beslutat i frågan om den ekonomiska kampens självständiga organisering. Även i denna fråga fick högern stöd från ”de försonliga”. Gemensamt försvarade dessa den kapitulationstaktik gentemot de reformistiska fackföreningsledarna som kongressen fördömt. I praktiken kom de att vika sig för fackföreningsbyråkratin.

Högern motsatte sig försöken att bryta socialdemokraternas monopolställning vid ledningen av de ekonomiska striderna. De var också motståndare till att man ställde upp med självständiga listor vid de fackliga valen (klubbstyrelsevalen) och de bekämpade organiseringen av den fackliga oppositionsrörelsen. Högern vände sig också mot uppbygget av driftsceller. Man föreslog i stället en återgång till den socialdemokratiska organisationsprincipen (socialdemokraterna var organiserade enbart efter bostadsområde). Högerens fackliga taktik uttömdes och sammanfattades i parollen: ”Tvinga pamparna!”

Kampen mot högern och ”de försonliga” ägde rum samtidigt som världskongressens bedömning av läget och utvecklingen i fråga efter fråga bekräftades av verkligheten själv.

Arbetarklassens motstånd förstärktes i takt med borgarklassens angrepp. Rörelsen på arbetsplatserna växte och strejkvågen ökade i styrka. 1926 förlorades 1,5 miljoner arbetsdagar genom strejk. Denna siffra hade år 1928 stigit till 10,5 miljoner. Det var av grundläggande vikt att betydande delar av arbetarklassens kamp redan då stod under RGO:s² och kommunisternas inflytande. Järnverksarbetarnas strejk år 1928 i Ruhrområdet var den största striden.

Resultatet i riksdagsvalen 1928 – 1932

	1928	1930	juli 1932	november 1932
SPD (Soc.dem.)	9,1 milj	8,6 milj	8,0 milj	7,3 milj
KPD (Kommunisterna)	3,3 ”	4,6 ”	5,3 ”	6,0 ”
Centrum	4,7 ”	5,2 ”	5,8 ”	5,3 ”
DNVP	4,4 ”	2,5 ”	2,2 ”	3,0 ”
Nazisterna	0,8 ”	6,4 ”	13,7 ”	11,7 ”

Presidentvalet mars 1932

Thälmann	3,7 milj
Hindenburg	19,3 ”
Hitler	13,4 ”

² RGO = Revolutionäre Gewerkschafts-Opposition (”Revolutionära Fackföreningsoppositionen”) – Red

Tysklands regeringar 1928 – 1933

- Maj 1928 – Socialdemokratisk koalitionsregering under Müllers ledning.
maj 1929
- Maj 1929 – Brüning-regeringen.
maj 1932
- Maj 1932 – Papen-regeringen. Denna regering genomdrev kraftiga undantagsförordningar,
nov. 1932 bl.a. förbjöds KPDs organ Röda Fanan. Den 20 juli tvingade von Papen den lagliga regeringen i Ostpreussen under Severing att avgå. Denna ersattes med en fascistisk militärregering.
- Nov. 1932 – Regeringen under Schleichers ledning. Socialdemokraterna satte sitt hopp till
jan. 1933 Schleicher som också upphävde förbudet mot Röda Fanan. Socialdemokraternas stöd åt Schleicher skedde samtidigt som denna regering banade väg för Hitler.
- Jan. 1933 – Hitler

De ledande kapitalgrupperna i den tyska tunga industrin gick till angrepp för att vältra över krisens bördor. De tillgrip lockout av 213.000 metallarbetare. I förberedelserna för och genomförandet av strejken använde partiet för första gången i stor skala teserna från den IV:e RFI-kongressen³. Med denna strejk övergick partiet till att självständigt leda massorna. Tidigare hade partiet inskränkt sig till att avslöja de reformistiska ledarna genom agitation. För första gången övergick man till att självständiga strejkledningar skulle väljas. Dessa strejkledningar lyckades få med sig verkligt stora massor – över hundratusen arbetare.

Ruhr-strejken blev en briljant bekräftelse på VI:e världskongressens linje. Samtidigt innebar den även den viktigaste uppgörelsen med brandleristerna Dessa saboterade direkt kampen och samarbetade öppet med den socialdemokratiska byråkratin mot partiet.

De ekonomiska strejkerna under denna period – textilarbetarstrejken vid Rhen, varvsarbetarstrejken i Nordtyskland, metallarbetarstrejken i Henningsdorf – fördes nästan uteslutande mot den fackliga apparatens vilja. Ledningen i förberedandet, utlösandet och genomförandet av strejkerna övergick undan för undan till kommunistiska partiet och RGO. Vid metallarbetarstrejken i Storberlin var det RGO som nästan h. it och hållet hade ledningen.

Vid denna tid, 1 maj 1929, inträffade en blodig provokation från Berlins socialdemokratiska polisminister. Socialdemokratin sökte genom denna provokation hålla tillbaka massornas radikaliserings, samt isolera, överfalla och slå ned den socialdemokratiska förtruppen. Just här visade sig emellertid partiets brister. Partiorganisationerna förmådde inte organisera de avgörande massorna vid storföretagen och inte heller förmådde de anpassa arbetsstilen efter den skärpta politiska situationens villkor.

Den VI:e världskongressen har ställt som en av de viktigaste uppgifterna för de tyska kommunisterna att säkra partiets enhet samt likvidera högeravvikelserna och den strömning som intog en försonlig hållning gentemot högern. Med hjälp av EKKI:s öppna brev hösten 1928 blev det möjligt för partiet att snabbt avlägsna fraktionsmakarna från högern ur partiet. Efter uteslutningen av brandleristerna koncentrerade sig ”de försonliga” på kampen mot partiledningen och speciellt på kamrat Thälmanns person. Thälmann var ledande i kampen mot högern, i

³ Röda Fackföreningsinternationalen – Red

kampen för partiets bolsjevisering liksom i genomförandet av VI:e världskongressens linje. ”De försonligas” angrepp fick sitt nedrigaste uttryck i fallet Wittorf.⁴ Partiet kunde dock med Kominterns hjälp snabbt besegra denna grupp och eliminera dess inflytande i partiet.

Om partiet inte lyckats utplåna dessa försonliga och partifientliga stämningar, hade partiet inte kunnat upprätthålla sin självständiga roll i detta läge av skärpt klasskamp. Det skulle inte heller kunnat fylla sina uppgifter under det revolutionära uppsving som nu började.

Det är kamrat Thälmanns varaktiga förtjänst att partiet under hans ledning uppfostrats till att med bolsjevikisk beslutsamhet gå emot alla avvikelser och bekämpa de förefintliga svagheter och bristerna med positiv självkritik.

Under denna period, då klasskampen genomgick ett starkt uppsving, övergick KPD 1929 för första gången till att självständigt upprätta röda enhetslistor. KPD blev härigenom den revolutionära enhetsfrontens bärare och tog därmed den mest oförsonliga kamp mot reformismen. Enhetsfronten vände sig till alla organiserade och oorganiserade på arbetsplatserna. Visserligen lyckades man år 1929 endast upprätta något mer än 150 röda enhetslistor till de fackliga valen. Men redan till de fackliga valen år 1930 hade antalet ökat till omkring 1200 för att 1931 ha ökat till mer än 1900. Till de företag där sådana listor upprättades hörde de största och viktigaste företagen. Brüningregeringen vågade därför inte ens genomföra klubbstyrelsevalen 1932. Detta steg togs med socialdemokratins tillskyndan.

Den reformistiska byråkratin svarade på strejkernas självständiga organisering och ledning genom KPD med nya brutala splittringsåtgärder. Det följde massuteslutningar ur förbunden, indragningar av fackliga funktioner, och till och med upplösanden av hela Ortssektioner. I flertalet av de reformistiska fackförbunden genomfördes stadgeändringar. Dessa stadgeändringar upphävde i allt högre grad medlemmarnas självbestämmanderätt, och utplånade förbundens klasskampskaraktär.

I slutet av 1929 tvingades därför partiet att i arbetarklassens intresse ta ett nytt steg. Man inledde en mer eller mindre lös organisatorisk sammanslutning av alla anhängare till RGO inom och utom ADGB (tyska LO). Redan EKKI:s X:e plenum hade emellertid slagit fast att dessa åtgärder på intet sätt fick innebära att kommunisternas och RGOs verksamhet inom de reformistiska fackföreningarna försvagades. Tvärtom menade man att arbetet inom dessa måste förstärkas på ett helt avgörande sätt. Vid alla plena som EKKI därefter höll, tvingades man dock alltid fastslå att partiet inte efterföljde denna viktiga anvisning. I stället så sjönk antalet partimedlemmar organiserade inom de reformistiska fackföreningarna.

Trots alla brister och svagheter har KPD skapat förutsättningarna för en fortsatt tillväxt av partiet och dess massinflytande under de följande åren. Detta har skett genom partiets taktik i kampen på arbetsplatserna och genom den nödvändiga skärpningen av kampen mot socialdemokratien. Ytterligare en viktig förutsättning var det slutliga utplånandet av alla högerströmningarna och försonliga strömningar i partiet under denna tid. I fortsättningen har det emellertid fram till denna dag ständigt åter visat sig svagheter och brister som härstammar från högerinflytande. Dessa svagheter och brister måste föranleda partiet till den allvarligaste vaksamhet gentemot högerfaran. De visade sig framför allt i ett slarvigt genomförande av partilinjen, i att opportunistiskt tilläts i det praktiska arbetet samt i fel i enhetsfrontens användning. Dessa svagheter ledde till ett flertal motgångar i klubbstyrelsevalen och till att

---

⁴ John Friedrich Wittorf uteslöts ur partiet i Hamburg pga att han förskingrat partikassan. Thälmanns vänskap med Wittorf utnyttjades av partihögern och ”de försonliga”. Genom att åberopa denna vänskap lyckades de tillfälligt få bort Thälmann från partiledningen 1928.

RGO inte utvecklades tillräckligt snabbt. Svagheter ledde också till en tillbakagång i RGOs inflytande i varje företag där partilinjerna förvanskades genom opportunistisk undfallenhet gentemot de reformistiska ledarna.

I mitten av maj 1930 avlöste Brüningregeringen den tidigare socialdemokratiska Müllerregeringen. Detta var ett uttryck för den skärpta politiska situationen i Tyskland. Brüningregeringen var utrustad med utomordentliga fullmakter. I samband med detta och med de allt tydligare förändringarna av borgarklassens regeringsmetoder och omedelbart efter utplånandet av högern och "de försonliga" visade sig en sekteristisk inställning i partiet.

I slutet av 1929 och i början av 1930 framträdde i partiet sådana sekteristiska stämningar under Merkers ledning. De betraktade arbetararistokratin (organiserade och utbildade arbetare) som en beståndsdel av kapitalistklassen, och som "en av bourgeoisins avgörande klasskrafter". Konsekvensen av denna teori måste bli att de förrädiska socialfascistiska ledarna jämföras med de vilseförda socialdemokratiska arbetarna (teorin om arbetsplatsernas "små Zörgieblar"). I själva verket betydde den enhetsfronttaktikens och särskilt det inomfackliga enhetsarbetets likvidering.

KPD avstod från att delta i folkomröstningen om Youngplanen. Enligt partiets mening skulle den endast gagna förberedelserna för den fascistiska diktaturen. Partiets kamp mot det nationalsocialistiska partiet hämmades starkt av parollen "Slå fascisterna där ni möter dem!". Parollen förnekade nödvändigheten av den ideologiska kampen för att vinna de av fascisterna erövrade massorna.

I kampen mot parollen "Tvinga pamparna" liksom i frågan om de oorganiserade översåg man med överdrifter. Dessa ledde tillsammans med andra svagheter till en nästan fullständig likvidering av arbetet i de reformistiska fackföreningarna.

I december 1930, under Brüningdiktaturens period, försökte Neumann att i partiets centralorgan göra en bedömning, där han påstod att den fascistiska diktaturen redan skulle vara upprättad i Tyskland. Kort därpå, på EKKI:s XI:e plenum framträdde Neumann med "vänster-teorin" att fascismen redan skulle vara tillbakalagen. Då och då dök "vänstertendenser" upp och försökte propagera parollen: "Krossa de reformistiska fackföreningarna".

Den riktiga parollen "Folkrevolution" förvandlades i praktiken till ett förnekande av proletariats herravälde och till att man satte "Folkrevolutionen" i en motsatsställning till den proletära revolutionen. Teorin om "treenigheten" skapades (dvs förbundet mellan bönder, medelklass och arbetare). Denna teori förnekade arbetarklassens ledande roll i den proletära revolutionen.

Tendenser som att underskatta driftsarbetarnas (arbetare i den egentliga produktionen) betydelse för partiet liksom att man förbisåg viktiga etapper i agitationen samt motviljan till en verklig bolsjevikisk självkritik, visade sig i partiet under nästan hela perioden fram till den öppna fascistiska diktaturens upprättande. Ofta understöddes dessa tendenser av Neumann-Remmele. Vidare visade det sig i partiet en underskattning av betydelsen av att vinna de socialdemokratiska arbetarna. Kamrat Thälmanns oavlåtliga ansträngningar för att utplåna dessa vänsteravvikelser och för att vinna de socialdemokratiska arbetarna för partiet och för kampen mot fascismen, möttes till och med av rent sabotage från Neumanns sida.

Fortsättningen och resultatet av alla dessa sekteristiska avvikelser blev ett fraktionsarbete i partiet av Neumann-Remmele. De menade att den fascistiska diktaturen var "trasproletariats herravälde". Dessa "vänster"-avvikelser var särskilt känsliga för partiet eftersom de uppträdde

under en tid då klassmotsättningarna var ytterst skärpta. En tid där stora strider förbereddes mot upprättandet av den fascistiska diktaturen.

Perioden fram till den fascistiska diktaturens upprättande – polariseringen av klasskrafterna och kampen mot fascismen

Den hänsynslösa kamp som partiet under kamrat Thälmanns ledning förde mot alla ”höger- och vänster”-avvikelser, samt det snabba utplånandet av dem, höjde de tyska arbetar-massornas förtroende för partiet. Det var under perioden av det legala massarbetet. Bara under de tre åren 1930-32 kom över 500.000 arbetare till partiet. KPD förmådde att leda sådana stora ekonomiska strider som metallarbetarstrejken i Berlin i oktober-november 1930. Under en viss tid förenades där 130.000 arbetare under RGO:s ledning. Den största delen av dessa arbetare kunde dock inte hållas kvar i partiet. Orsaken till den hela tiden stora variationen i medlemsantal i partiet var inte enbart av organisatorisk natur. Orsaken utgjordes framför allt av brister i partiets ideologiska arbete. Man förmådde inte ideologiskt fast knyta dessa stora massor till partiet. Trots detta hade partiets medlemsantal mer än trefaldigats mellan 1930 och slutet av 1932. Den ekonomiska kampens organisering, det beslutsamma uppträdandet för att försvara arbetarnas och de arbetande massornas intressen medförde redan tidigt stora framgångar för partiet. Framgångar som bland annat bestod av resultatet i klubbstyrelsevalen 1930/31 och den stora valframgången i september 1930. I det senare valet erhöll partiet över 4,5 miljoner röster och i några industriområden röstade arbetarnas majoritet för det kommunistiska partiet.

KPD förmådde att leda sådana stora ekonomiska strider som metallarbetarstrejken i Berlin i okt-nov 1930. Där förenades under en viss tid 130.000 arbetare under RGO:s ledning. Vid slutet av strejken splittrades kampfronten genom DMV-byråkratins manövrer (DMV = Tyska metallarbetareförbundet). Som följd av detta grundades då Berlins Röda Metallarbetareförbund. Denna strejk bildade upptakten till en rad ekonomiska strider. De viktigaste var: strejkerna vid Niederrhein, spårvägarnas strejk i Chemnitz, gruvarbetarnas stora strejk i Ruhr med en sympatiststrejk från gruvarbetarna i Oberschlesien. Med dessa strejkers utveckling blev det nödvändigt att, på grund av socialdemokratins splittringsåtgärder, skapa revolutionära massorganisationer i arbetarklassen bredvid de socialdemokratiska organisationerna.

Under hela denna period fram till upprättandet av den fascistiska diktaturen stod det Tyska Kommunistiska Partiet, i sin kamp för arbetarklassens herravälde, under trycket från två revolutionsfientliga krafter. Den första kraften utgjordes av socialdemokratin och de socialdemokratiska traditionerna inom arbetarklassen. Socialdemokratin var fortfarande ett massparti och fick vid valen i november mer än 7 miljoner röster. Den andra kraften utgjordes av nationalsocialisternas tilltagande tryck. Deras hämningslöst demagogiska agitation och deras fascistiska terror mot arbetarklassen bidrog många gånger till uppkomsten av terroristiska och kuppaktade tendenser i partiets led. Partiet bemödade sig om att aktivera de miljoner arbetare som hade gett sina röster till partiet vid valen, och leda dem i ekonomiska och politiska strejker. Borgarklassen svarade med att stegra sina ansträngningar att genom chauvinistisk hets avleda miljonmassornas växande hat mot det kapitalistiska systemet. Borgarklassen hänvisade demagogiskt till fredsvillkoren från Versailles som huvudorsaken till den stigande fattigdomen. Det lyckades inte KPD att göra proletariats revolutionära rörelse till samlingsplatsen för de arbetande massorna i den avgörande perioden från hösten 1931 till hösten 1932. Detta bottnade i socialdemokratins förräderi av arbetarklassens intressen, dess kompromettering av marxismen, dess sabotage av den ekonomiska kampen samt dess öppna samarbete med borgarklassen i alla väsentliga frågor för arbetarklassen. Trots att de revolutionära

klasskrafterna ständigt utvecklades och trots växande förutsättningar för den revolutionära krisen hade den reaktionära vågen ett snabbare utvecklingstempo. Det var först i och med de stora strejkerna mot Papens nödförordningar hösten 1932 som de revolutionära krafternas tillväxttempo lyckades överträffa den reaktionära vågens. KPD hindrades starkt av flera orsaker att utveckla sin kampförmåga och sitt massarbete. En orsak var svagheter i arbetsplatsarbetet: den övervägande majoriteten av KPDs medlemmar hade avskedats från företagen. Andra orsaker var det otillräckliga arbetet i fackförbunden och avsaknaden av fraktionsarbete i massorganisationerna.

Det av KPD:s centralkommitté utarbetade och hösten 1930 offentliggjorda ”Sociala och nationella befrielseprogrammet” kunde ha varit ett mäktigt stöd för KPD i dess kamp för den tyska arbetarklassens sociala och nationella befrielse. Detta program var inte bara ett synnerligen värdefullt verktyg för partiet att avslöja fascisterna, som med sin nationella och sociala demagogi vann allt mer terräng. Programmet kunde också hjälpa partiet genom att det konkret visade på de åtgärder som skulle tillgripas omedelbart efter arbetarstatens upprättande under kommunisternas ledning. Det kunde därmed bidra till att vinna också en del av bundsförvanternas förtroende, såsom de vacklande mellanskikten. Dessa hade redan i stor utsträckning börjat vända sig till fascisterna, vilket nationalsocialisternas valframgång i september 1930 visade. I stället för att bli en hävstång för den bredaste massmobilisering, försvann under de följande åren det ”Sociala och nationella befrielseprogrammet” nästan fullständigt i partiets agitation.

Under åren 1929/30 hade KPD i alltför liten utsträckning beaktat den fascistiska rörelsens tillväxt. Framför allt ägnade det alldeles för litet uppmärksamhet åt de nationella dimridåer som borgarklassen lyckades lägga ut för de tyska småborgarna och för en del arbetare.

KPD:s felaktiga ställningstagande då det gällde ”folkomröstningen mot Young-planen” har redan anförts. Det har också nämnts att partiet avstod från all ideologisk kamp för att avslöja fascismen genom att ställa den felaktiga parollen ”Slå fascisterna där ni möter dem”. Riksdagsvalen i september 1930 medförde förutom den stora valframgången för kommunisterna en utomordentlig rösttillväxt för nationalsocialisterna. De senare blev med över sex miljoner röster det näst starkaste partiet efter socialdemokraterna. En rad kamrater har emellertid inte förstått att göra en riktig värdering av detta resultat utan underskattade fascisternas seger. De underskattade småborgarmassornas rädsla för den proletära revolutionen. De ville i stället värdera de fascistiska rösterna som antikapitalistiska.

I och med valresultatet från september 1930 blev småborgarskapet en mycket allvarlig fråga för partiet. Just denna fråga krävde emellertid ett stärkande av partiet och proletariatet, samt en genomgripande popularisering av det ”Sociala och nationella befrielseprogrammet”. Under de följande månaderna ställde partiet denna fråga i centrum genom att propagera parollen ”Folkrevolution”. Denna paroll proklamerades som synonym till parollen om den proletära revolutionen. Men i det praktiska arbetet kom de ändå att ställas i motsatsförhållande till varandra. Under hela denna period visade sig stora svagheter i kampen för att vinna mellanskikten. Denna kamp betecknades med rätta av kamrat Thälmann efter valen i Hamburg som ett tävlingslopp mellan nationalsocialister och kommunister.

Förutom mellanskiktets läge ägnade partiet växande uppmärksamhet åt tjänstemannaskiktets läge. Partiet hade under en längre tid försummat arbetet på detta område. Ändå visade det sig i tjänstemannarörelsens huvudcentra, vid valen 1932, att partiet hamnat i bakvatten i förhållandet till nationalsocialisterna då det gällde inflytandet över dessa skikt – detta trots alla ansträngningar. Svagheter att man inte tillräckligt utnyttjade och populariserade det

”Sociala och nationella befrielseprogrammet” gjorde sig här särskilt kännbara.

Efter offentliggörandet av sitt ”Sociala och nationella befrielseprogram” intensifierade partiet sina ansträngningar för att närma sig de hittills inte nådda små- och mellanbondeskikten. Detta gjorde man genom att ge ut ett revolutionärt ”Bondeprogram” vilket också bemötte den skrupellösa fascistiska agitationen i byarna. För att försvara de arbetande böndernas livsintressen organiserade partiet bondekommittéer i de viktigaste jordbruksområdena. Fattigbönderna var dock svagt representerade i dessa kommittéer. I partiets praktiska arbete ute i byarna spelade proletärerna som bodde där nästan ingen roll. Partiet genomförde en rad byaktioner, t.ex. förhindrandet av tvångsauktioner. Men det lyckades bara i enstaka fall skapa verkliga revolutionära stödjepunkter ute i byarna. Partiet kunde inte förhindra att stora delar av jordbruksdistrikten var nationalsocialistiska vid och före Hitlers maktövertagande.

1931 utarbetade partiets centralkommitté ett ”Sysstältningsprogram”. Det var ett stöd för de arbetslösa kamp. Genom det ville partiet snabbare föra de arbetslösa till partiet. På grund av att programmet inte var tillräckligt klart och att agitationen inte var tillräckligt ihärdig och slagkraftig, lyckades det för fascisterna att genom sin sociala demagogi vilseleda delar av de arbetslösa skikten.

Den växande del av den arbetande ungdomen som vände sig till fascisterna gjorde det nödvändigt, att partiet, ägnade större uppmärksamhet åt ungdomsfrågan. Under partiets ledning stärktes det tyska kommunistiska ungdomsförbundet. Tillväxten hämmades dock genom en opportunistisk och sekteristisk inställning i förbundets organ.

KPD var det enda partiet i Tyskland, som från början aktivt bekämpade Versaillesavtalet och den s.k. uppfyllningspolitiken (politiken att betala krigsskadestånden). I sitt ”Sociala och nationella program” hade partiet ett värdefullt verktyg för att avslöja nationalsocialisternas nationella demagogi. Partiet kompletterade detta program genom en deklaration om Versaillesavtalet. Ännu i oktober 1932 betecknade kamrat Thälmann i Paris den sociala och nationella befrielsekampen för alla länders arbetare som en internationell princip. Dessa ansträngningar vann dock inte tillräckligt gehör. De dränktes av fascisternas chauvinistiska och nationella demagogi. Till detta kommer att man i det kommunistiska partiet gjorde försök att göra Versaillesfrågan till den enda fråga, som kunde skapa förutsättningar för den proletära revolutionen. Samtidigt underskattade man betydelsen av strejker och annan masskamp på arbetsplatserna.

1931 och 1932 intog partiet en allt skarpare hållning gentemot den fascistiska faran. Detta ledde ibland till att man i partiet eller dess press jämställde socialdemokratien med fascismen. Oförmågan att visa på skillnaderna mellan fascism och socialdemokrati ledde till svårigheter för partiet att närma sig de socialdemokratiska arbetarna. Det förekom också att enskilda distrikt under månader och hela kampanjer igenom inte tillräckligt sammanknöt kampen mot fascism med kampen mot socialdemokratien. Folkomröstningskampanjen mot preussenregeringen augusti 1931 innebar en skarp vändning i partiets utveckling. Genom kommunisternas deltagande ändrade den av fascisterna inledda folkomröstningen helt sin karaktär och blev till ett vapen mot fascismen. Den snabba vändning som partiet här fick göra och den korta tid man hade på sig att förbereda kampanjen försvårade för partiet att ge en bredare förklaring till de socialdemokratiska arbetarna.

Trots svårigheterna och bristerna, mot vilka partiet under kamrat Thälmanns ledning förde en outtröttlig kamp, var partiet framgångsrikt i kampen mot fascismen. Detta visade sig under den följande perioden framför allt i stigande röstetal vid riksdagsvalen år 1932 och med resul-

taten vid de ekonomiska och politiska striderna hösten 1932 av bildandet av den revolutionära enhetsfronten. Med 5.367.000 röster den 31 juli och nästan 6 miljoner röster i november samma år, nådde kommunisternas lista det största antalet röster, som hittills hade getts i något kapitalistiskt land för ett proletärt revolutionärt parti. I rikets alla avgörande industridistrikt hade partiet vid valen arbetarklassens majoritet bakom sig. Partiet lyckades dock inte erövra majoriteten av arbetarna ute på arbetsplatserna och inte heller att sätta de massor, som hade röstat på partiet under valkampen, i rörelse för revolutionär masskamp.

KPD lyckades inte utveckla några större massstrider för att förhindra fascismens seger. Men genom sin verksamhet gjorde man det dock omöjligt för fascisterna att erövra arbetarklassens majoritet såväl före som efter den fascistiska diktaturens upprättande. Fascisterna kunde dock skaffa sig stödjepunkter i vissa skikt av arbetarklassen, främst bland förmän, tekniker, företagstjänstemän men även bland en del utbildade arbetare. Med hjälp av dessa skikt kunde fascisternas bygga upp en driftcellsorganisation, som inte var särskilt omfattande före maktövertagandet. Partiet förbisåg dock att dessa fascistorganisationer var ett viktigt verktyg för fascisterna då det gällde att föra ut deras sociala demagogi, framför allt vid kamp och strejker på företagen. Med hjälp av dessa organisationer sökte fascisterna ibland, genom aktivt deltagande i massornas strejker, att dölja sin arbetarfientliga karaktär.

Mest känt blev de nationalsocialistiska driftcellernas deltagande i BVG-arbetarnas strejk i oktober 1932. (BVG=Berlins trafikbolag). Före denna tidpunkt hade partiet inte riktigt lyckats avslöja fascisternas strejkdemagogi. Detta blev möjligt först i och med att fascisterna vid avbrytandet av BVG-strejken gick ihop med reformisterna.

Perioden fram till fascisternas maktövertagande – Avslöjandet av socialdemokratin och kampen för enhetsfronten

Före den fascistiska diktaturens upprättande ledde polariseringen av klasskrafterna i Tyskland till allt större motsättningar i det socialdemokratiska lägret. Den socialdemokratiska ledningen skärpte kampen mot kommunisterna och medlemmar i RGO. Men även mot de egna medlemmar som kämpade för ett samarbete med kommunisterna i kampen mot fascismen. Samtidigt ledde polariseringen av klasskrafterna till en allt snabbare upplösning av de borgerliga partierna.

På grund av missnöjet med den socialdemokratiska partiledningen och ADGB:s (ADGB=Tyska LO) politik växte en arbetaropposition av vänsterkaraktär fram. Ur denna utvecklades senare SAP.⁵ SAP-ledningen kunde dock inte förhindra att oppositionella socialdemokratiska arbetare i växande omfattning förenade sig med kommunisterna i gemensamma aktioner. KPD lyckades förhindra att SAP erhöll en bredare bas inom arbetarklassen. Det visade sig dock att det inte räcker med ideologisk kamp för att vinna de socialdemokratiska arbetarna. Den ideologiska kampen måste samtidigt vara förbunden med en riktig enhetsfrontspolitik.

Borgarklassen satte socialdemokratin i regeringsledningen innan den ekonomiska krisen bröt ut. Detta på grund av socialdemokratin roll som beskyddare av republiken och Youngplanen. Borgarklassen behöll socialdemokratin i regeringsställning ännu ett halvt år efter den ekonomiska krisens början. Under denna period förberedde borgarklassen övergången till hårdare metoder för sitt maktutövande. Vidare behöll socialdemokratin de ledande regerings-

⁵ SAP: Under ledning av Seydewitz och Rosenfeld bröt sig en vänsteropposition ut ur socialdemokraterna. De bildade Socialistische Arbeiterpartei (SAP). Senare anslöt sig även en del av Brandleristerna.

posterna i Preussen fram till den 20 juli 1932. Denna dag fördrevs de från alla regeringsposter. Deras regeringsposition i Preussen var under årtal deras huvudargument för att försvara sin politik av ”det mindre onda”. Under täckmanteln av denna paroll hjälpte socialdemokratin aktivt till vid den allmänna lönesänkningen under Brüningregeringen och medverkade aktivt vid strejkbryteri. De medverkade under samma förevändning till försämringen av de sociala inrättningarna, till att sätta parlamentet ur funktion samt till en rad andra åtgärder som riktades mot arbetarklassen och dess kamp. När Brüningregeringen ersattes med fascistiska Papenregeringen stod socialdemokratin fast vid sin lojalitetsförklaring. För enligt vad socialdemokratin påstod var Papen ”det mindre onda” jämfört med Hitler. Under Schleicher förstärktes socialdemokratins samarbete med borgarklassen. Socialdemokratin ställde hela sitt hopp till Hindenburg, vilken de betecknade som ”republikens räddare”. Hindenburg var även deras kandidat i presidentvalet.

För att rättfärdiga ”det mindre ondas politik” uppfann socialdemokratin en rad teorier. Ofta framställde de dessa som ”marxism” för att på så sätt vilseleda massorna. Vid det stora banksammanbrottet 1931 fick bankerna miljarder i statliga subventioner. Socialdemokraten Hilferding försökte dölja den verkliga innebörden av dessa subventioner genom att lägga fram en teori om ”statskapitalism”, vilken han menade var en övergångsform till socialism. Det var ett försök att återuppliva den gamla vederlagda teorin om ”den organiserade kapitalismen”. På SPDs partikongress i Leipzig förklarade Tarnow, en av referenterna, att SPD i den ekonomiska krisen hade rollen som ”kapitalismens läkare”. Vid samma tid bildades inom socialdemokratin ”vänster”-grupper, såsom Seydewitzgruppen. Det var Thälmann som – politiskt riktigt – räckte dessa grupper handen, på villkor att de var beredda att kämpa för arbetarklassens sak.

Det Tyska Kommunistiska Partiet har oförtröttligt förklarat för de stora massorna att socialdemokratins ”mindre onda” i verkligheten var det största onda. Socialdemokratin prisgav den ena efter den andra av arbetarklassens positioner. På så sätt blev man i verkligheten fascismens vägröjare. Under fascistiseringsperioden, framför allt 1932, gjorde KPD stora ansträngningar för att tillsammans med de socialdemokratiska arbetarna bygga enhetsfronten i kampen mot fascismen.

Partiet insåg att det nya skärpta läget krävde nya former och metoder i massarbetet. Läget krävde också en mycket bredare användning av enhetsfrontstaktiken. Trots SPD- och ADGB-ledarnas strejkbrytarverksamhet, trots den fascistiska terrorn och trots Papens nödförordningar lyckades partiet under juni och juli 1932 att organisera 65 *politiska* strejker i mer än hundra olika företag. Dessutom genomfördes 300 *ekonomiska* strejker på arbetsplatserna och 120 strejker bland ”pliktarbetarna”. Men detta var bara början för att sätta Tysklands jäsande massor i rörelse. Det största hindret för strejkrörelsens utveckling visade sig vara SPDs och de reformistiska fackföreningsledarnas inflytande på den övervägande delen av industriarbetarna.

KPD försökte påskynda enhetsfrontens utveckling underifrån. Därför försökte partiet åtskilliga gånger vända sig till SPD-arbetare och SPD-organisationer på lokal- och distriktsnivå. På en rad orter (Braunschweig, Lubeck etc.) lyckades man på detta sätt få igång lokala generalstrejker. I huvudsak saboterade emellertid SPD-ledningarna på olika nivåer partiets alla försök att bygga enhetsfronten. SPD-ledningen utfärdade ett förbud mot enhetsfrontsöverenskommelser på lokal- och distriktsnivå.

Presidentvalskampanjen år 1932 förde partiet under den riktiga parollen ”Klass mot klass”. Omedelbart efter presidentvalet och efter de preussiska lantdagsvalen vände sig partiet till de socialdemokratiska arbetarna med erbjudandet att bygga enhetsfronten. I ett viktigt upprop

förklarade partiet: ”Vi är beredda att kämpa gemensamt med varje arbetarorganisation som verkligen vill kämpa mot alla löne- och understödssänkningar.” Partiet genomförde en bred popularisering av tio kampkrav för arbetarklassen. Dessa krav sträckte sig från kampen mot lönesänkningsoffensiven till kravet på att inställa alla utbetalningar av krigsskadestånd till imperialisterna. Härigenom skapades omedelbart den konkreta grundvalen för att bilda enhetsfronten underifrån, på arbetsplatser och vid stämpelställen.

Socialdemokratin gjorde även i fortsättningen allt för att förhindra bildandet av enhetsfronten. I vissa lantdagsparlament och kommunalfullmäktige erhöll kommunister tillsammans med socialdemokrater majoritet eller stark minoritet. Detta skedde i Preussen och i storstäderna Hamburg, Berlin, Bremen och andra städer. Där uppmanade kommunisterna socialdemokraterna att gemensamt besätta de viktigaste posterna och utestänga de borgerliga partierna.

Socialdemokratin avvisade även dessa förslag. I stället utestängde man kommunisterna genom att bilda gemensam front med de borgerliga partierna. Den socialdemokratiska byråkratin förbjöd t.o.m. sina medlemmar medlemskap i bl.a. en sådan massorganisation som ”Röda Hjälpen”.

År 1932 organiserade partiet den stora kampanjen ”Antifascistisk aktion”. Det var ett annat allvarligt försök att finna konkreta former för att använda enhetsfronten underifrån. Denna kampanj ledde till en ideologisk och organisatorisk framgång. Man lyckades förbättra förhållandet till de socialdemokratiska arbetarna. Man övervann också till stor del de opportunistiska företeelser i de egna leden som uppstod vid enhetsfrontens bildande.

Förutom de redan nämnda strejkerna uppnådde partiet stora framgångar i masskampen mot fascismen genom arbetarnas stora gatuförsvsstrider i Hamburg-Altona, Wuppertal, Düsseldorf och på många andra orter. Men trots dessa exempel lyckades inte partiet att i bredare form använda enhetsfronttaktiken på arbetsplatserna som ett sätt att mobilisera till kamp. Partiet lyckades inte överföra den enhetsfront, som bildades på gator i försvarsstrider mot fascismen, till arbetsplatserna. Endast 10 till 14 % av partimedlemmarna var under denna tid arbetare i de viktigaste industriföretagen i Tyskland.

Den 20 juli 1932 kapitulerade Braun och Severing för Papen. Partiet vände sig då genast offentligt till ADGB och socialdemokratin med uppmaningen att gemensamt genomföra en generalstrejk. Samtidigt försökte partiet, under parollen om generalstrejk, självständigt sätta massorna på de olika företagen i rörelse mot det fascistiska kuppöversöket. Den starka rörelsen på arbetsplatserna hade också gripit tag i de socialdemokratiska arbetarna. Trots detta var det bara i enstaka fall möjligt för partiet att med omedelbar verkan genomföra protestaktioner.

Den reformistiska fackföreningsledningen vägrade att själv resa parollen om generalstrejk. I stället stämplades var och en som förde ut denna paroll som provokatör. Reformistledarna förde fram att den avgörande kampen inte kunde föras genom generalstrejk, utan att den i stället skulle ske genom röstsedel vid riksdagsvalet den 31 juli samma år. Fastän det fanns starka stämningar för generalstrejk inom arbetarklassen, lyckades byråkratin undertrycka dessa.

På EKKI:s XII:e plenum tog partiet på ett självkritiskt sätt ställning till resultaten av händelserna den 20:e juli. Den avgörande lärdomen var att man hade försummat, att genom delstrider på arbetsplatserna, mobilisera arbetarna för en generalstrejk. På vissa ställen hade det varit möjligt att utlösa kamp. Organisationerna där hade dock inte varit inställda på att snabbt utnyttja varje tillfälle till att utlösa strider. Man försummade härigenom att ställa sig i spetsen för olika former av massmotståndet. Partiet var svagt förankrat på arbetsplatserna och saknade

ett verkligt massarbete i fackföreningarna. Parollerna var abstrakta och agitationen inte tillräckligt enkel och begriplig. Resultatet blev att partiet vid detta avgörande tillfälle inte kunde föra massorna i självständig kamp mot fascismen och för arbetarklassens demokratiska fri- och rättigheter.

Efter att ha värderat lärdomarna från händelserna den 20:e juli, inriktade partiet under de följande veckorna hela sin kraft på arbetsplatserna. Detta skedde under parollen ”För in den antifascistiska kampen på arbetsplatserna”. Socialdemokratin försökte då att hålla tillbaks partiet genom en ny manöver. I sina artiklar och tal sade de socialdemokratiska ledarna att det nu inte längre rörde sig om sådana små frågor som lön och socialförsäkring, utan om de stora frågorna som ”ekonomins förändring i socialistisk riktning”. De socialdemokratiska teorierna om den fascistiska ekonomiska politiken som en väg till socialismen började nu visa sig. Följden av dessa teorier blev att socialdemokratin förklarade sig beredd till samarbete med Hitler. Vidare ledde det till att arbetarnas massorganisationer och deras ekonomiska tillgångar utan kamp överlämnades till fascisterna.

Den fascistiska Papen-regeringens undantagspolitik skärpte väsentligt kampstämningen bland arbetarmassorna. Partiet lyckades i viss mån utnyttja dessa stämningar. Mellan augusti och november förbättrade man sitt arbete på arbetsplatserna och utlöste ett antal strejker.

Inom arbetarklassen härskade en så stor indignation att till och med den socialdemokratiska byråkratin var tvungen att erkänna arbetarnas kamp.

Den revolutionära klasskampens våg nådde sin höjdpunkt i den ovan anförda strejken av Berlins trafikarbetare i oktober 1932.

Rörelsen under hösten 1932 visade på en stor fara för den tyska borgarklassens herravälde. Den blottade en del av den väldiga kraft som den tyska arbetarklassen utgör, då den uppträder enigt och sammanslutet. Borgarklassen anpassade sig till den nya situationen genom att överlämna regeringsmakten till general Schleicher. Hans uppgift var att söka ett närmre samarbete med socialdemokratin. Genom sociala löften och skenåtgärder skulle borgarklassen och socialdemokratin avhålla arbetarklassen från den väg som kunde leda till att det borgerliga klassherraväldet störtades.

Det var enbart i detta syfte som general Schleicher genomförde sina bedrägliga åtgärder. Bland dessa var upphävandet av Papens undantagsförordningar, kungörandet av en amnesti och upphävandet av förbudet mot *Rote Fahne* (Röda Fanan). Åtgärderna gjorde det framförallt möjligt för socialdemokratin att fortsätta med sin eftergiftspolitik fram till Hitlers omedelbara maktövertagande. Hur mycket KPD än ansträngde sig att driva strejkvågen vidare kunde det likväl inte förhindra att strejkrörelsen mattades av. Det var framförallt ett resultat av Schleichers åtgärder och socialdemokraternas ansträngningar att tränga tillbaka de revolutionära stämningarna.

Kampstämningen i arbetarklassen avtog. Fascisterna utnyttjade omedelbart detta till provokatoriska demonstrationer mot KPD och arbetarna. Nästan i hela riket förekom sådana fascistiska demonstrationer. Meningen var att förleda KPD till kamp i ett för tidigt ögonblick. KPD visade i motdemonstrationer sin beslutsamhet och kraft utan att gå in på fascisternas provokationer. Den 22:a januari genomförde fascisterna en uppmarsch framför Karl-Liebknecht-huset (KPD:s högkvarter). Två dagar senare svarade KPD med en verkningsfull demonstration vid samma plats. Hundratusentals arbetare drog under 4 timmar i 20 graders kyla förbi politbyråns medlemmar.

Till och med SPD-ledarna fick erkänna att det i längden var omöjligt att hindra de socialdemokratiska arbetarna från att förenas med kommunisterna. Dessa ledare försökte därefter genom att erbjuda en ”icke-angreppspakt” skapa förvirring framförallt bland industriarbetarna. Bara 24 timmar innan Hitlers maktövertagande varnade SPD-ledningen för varje deltagande i kommunistiska aktioner. SPD-ledarna förbjöd kommunisterna att tala till de socialdemokratiska ”Reichsbanner”-arbetarna⁶ vid en demonstration SPD anordnat i Berlins Lustgarten.

Den 30:e januari tog Hitler över makten. Samma dag vände sig det kommunistiska partiet på nytt till SPDs och ADGBs ledningar och erbjöd dem att gemensamt proklamera en generalstrejk. Partiet uppmanade arbetarna att lägga ner arbetet och fylla gatorna med demonstrationer. Också detta erbjudande avböjdes av socialdemokraterna. Det motiverades med att Hitler ”utnämndes författningsenligt av Hindenburg” och ”proletariatet inte fick skjuta bort generalstrejkens krut i förtid”. Den avgörande kampen skulle i stället inriktas på det riksdagsval som fascisterna utlyst till den 5:e mars. Man spred sådana talesätt som att ”Hitler är inte mer än människa” och att han ”skulle vara tvungen att regera enligt författningen”. På detta sätt gjorde socialdemokratin allt för att hindra arbetarna att följa de kommunistiska parollerna.

Det var omöjligt för KPD att ensamt genomföra generalstrejken, och att med framgång föra kampen om makten. I detta ögonblick, när Hitler tog över makten, var arbetarklassen splittrad inbördes, vilket hade sin orsak i den socialdemokratiska politiken. Arbetarklassen var också isolerad i förhållande till det övriga arbetande folket. Man hade större delen av småbourgeoisin och landsbygdsbefolkningen öppet emot sig. Arbetarnas majoritet stod dock fortfarande bakom den socialdemokratiska politiken. Man var fångade av den felaktiga föreställningen att också socialdemokratin ville socialismen, och att den kommunistiska vägen skulle innebära för stora uppoffringar för arbetarklassen. Om KPD i denna situation ensamt skulle ha försökt leda den tyska arbetarklassens förtrupp i kamp, så skulle denna förtrupp ha gjorts kampoduglig för en längre tid framöver. Vid Hitlers maktövertagande saknades ännu förutsättningarna för det segerrika upproret.

Inte heller efter Hitlers maktövertagande, var socialdemokratin inriktad på klasskampen eller på uppbygget av enhetsfronten bland arbetarna. I stället gick man in för en allians med delar av borgarklassen. Socialdemokratin gjorde allt för att förhindra gemensamma aktioner med kommunisterna. Efter den 30:e januari vände man sig utslutande till Hindenburg och Schleicher. Den socialdemokratiska ledningen väntade sig inte någonting av en generalstrejk bland arbetarna. I stället satte man sitt hopp till en revolt av riksvärnet, som var planerad att äga rum i mitten av februari, under Schleichers ledning.

Trots KPDs stora ansträngningar under 1932 att bygga enhetsfronten, fanns det fortfarande kvar sektaristiska inställningar i partiet. Teorin om ”de små Zörgiebels” var inte helt övervunnen. Resterna av denna teori försvårade möjligheterna att uppnå ett kamratligt förhållande till de socialdemokratiska arbetarna. Mot dessa sektaristiska avvikelser tvingades partiet och ungdomsförbundet under kamrat Thälmanns ledning att föra en hård kamp. De kämpade för att inrikta partiet på arbetsplatserna, och på ett verkligt massarbete inom fackföreningarna. Men samtidigt tvingades partiet att föra kampen mot andra avvikelser. Till dessa hörde den principiösa blockbildningen med socialdemokratin och försök att bygga

---

⁶ Reichsbanner: Socialdemokraternas motsvarighet till kommunisternas Rote Frontkämpferbund. De var militärt organiserade och uniformerade skyddsavdelningar vid demonstrationer och möten. Reichsbanner sade sig vilja försvara Weimar-republiken från angrepp, både från höger och från vänster. När Hitler grep makten var man dock passiv.

enhetsfronten enbart uppifrån, det vill säga genom toppförhandlingar utan att samtidigt mobilisera arbetarna. I kampen mot ADGB-ledningen, dök det upp felaktiga teorier inom partiet som utmynnade i parollen: ”Krossa de reformistiska fackföreningarna”. Även i fråga om generalstrejken uppkom det felaktiga teorier. Små dagsstrejker förklarades meningslösa, och man försökte förklara alla ekonomiska strejker som politiska.

Den tyska arbetarklassens stora ekonomiska strider under KPD:s ledning, tillbakavisade kraftfullt den av socialdemokratins myntade tesen att arbetarklassen ”inte kan föra kamp under kriser”.

Det var inte möjligt för partiet att, under perioden fram till Hitlers maktövertagande, klargöra för massorna faran i socialdemokratins manövrer och linje av ”det minsta onda”. SPD:s politik bidrog till att bibehålla splittringen inom arbetarklassen. Därigenom förhindrades en framgångsrik kamp mot upprättandet av den öppna fascistiska diktaturen.

Den viktigaste lärdomen av den öppna fascistiska diktaturens upprättande är: att utan utplånandet av det reformistiska massinflytandet framför allt i fackföreningarna, och utan den oförsonligaste kamp mot all slags opportunist, är det omöjligt att erövra arbetarklassens majoritet, och därmed ta upp den avgörande striden.

Tysklands Kommunistiska Parti under den illegala perioden – kampen för att störta den fascistiska diktaturen

Borgarklassen kunde lägga statsmakten i fascisternas händer utan att möta något allvarligare motstånd från arbetarnas sida. KPD fortsatte även efter Hitlers maktövertagande sina ansträngningar att utlösa större massstrider. Partiet och RGO ledde några hundra i huvudsak politiska strejker inom industrin. Därmed såg borgarklassen att arbetarklassens revolutionära del inte kände sig slagen, utan var besluten att fortsätta kampen.

För att öka genomslagskraften i sin demagogi, och för att befästa sin makt snabbare tvingades fascisterna ta till en jätteprovokation: riksdagshusbranden den 27 februari 1933. Genom att stegra terrorn till det yttersta försökte de krossa proletariatets revolutionära kampförmåga och utrota dess förtrupp. De första månaderna under den fascistiska diktaturen visade för KPD de svårigheter som uppstår när ett stort massparti med legala traditioner tvingas kämpa i illegalitet. Detta trots att man gjort förberedelser – om än otillräckliga – inför den illegala perioden. Redan i mars månad hade mer än 20.000 kommunistiska funktionärer och revolutionära arbetare släpats bort till koncentrationsläger. Ett hundratal av dem hade redan mördats. Omedelbart efter riksdagshusbranden lade det kommunistiska partiet återigen fram ett förslag till ADGB:s och SPD:s ledningar om att gemensamt utlysa generalstrejk. Både SPD:s och ADGB:s ledning försökte splittra arbetarklassen genom sitt svar. De menade nämligen att man borde avvakta tills Hitlers politik gjort bankrutt och att det för tillfället var meningslöst att fortsätta kampen. Den tyska socialdemokratins allmänna taktiska inställning var att man trätt in i ”en period av reaktion”, att fascismens seger var oundviklig och att den tyska arbetarklassens nederlag var ”ett nederlag för en hel period”. Denna taktiska inställning vägledde också SPD:s politik fram till att partiet förbjöds.

Partiet tog omedelbart upp kampen mot dessa socialdemokratiska teser och försökte på allt sätt förhindra att de genomsyrade arbetarklassen. Partiets propaganda pekade – på ett politiskt riktigt sätt – ut de verkliga mordbrännarna och visade på den fascistiska diktaturens karaktär samt nödvändigheten av att fortsätta kampen. De lägre partiinstanserna utformade genom självständiga initiativ denna propaganda framför allt i flygblad, arbetsplatstidningar och

kvarterstidningar. I denna propaganda reagerade man också på de politiska dagshändelserna. Trots den fascistiska diktaturen har partiet stärkt sitt anseende i arbetarklassen. Detta visade sig vid riksdagsvalen den 5:e mars 1933. Då avgavs – trots provokationer, häktningar och terror – 4,6 miljoner röster för det kommunistiska partiet. Vid de efterföljande klubbstyrelsevalen erhöll partiets och RGO:s röda listor 39 % av alla röster vid ett flertal storföretag. Ändå visste alla, att varje kandidatur som röd klubbstyrelsemedlem och varje röd väljarröst innebar en kandidatur för koncentrationslägren. Partiet kunde dock med större initiativ och djärvhet fortsätta sitt revolutionära arbete. Detta hade möjliggjorts genom partiets revolutionära skolning och bolsjevisering under centralkommitténs och kamrat Thälmanns ledning.

Under den fascistiska diktaturens första period gällde det framför allt för partiet att gå emot fascisternas försök att splittra upp arbetarklassen och att avslöja fascismens sociala bedrägeri. Partiet förde in splittrare i de fascistiska arbetsplats-

organisationerna. Snart blev fascisterna tvungna att rensa sina organisationer från alla arbetare som gått med efter maktövertagandet. År 1934 tvingades de genom den fortsatta utvecklingen till och med likvidera sin egen arbetsplatsorganisation. Ursprungligen var deras ”Arbetsfront” organiserad på arbetsplatsbasis, men fick nu organiseras efter bostadsområden.

Strejkkampens politiska betydelse under den fascistiska diktaturen går inte att jämföra med strejkaktionerna under en mer eller mindre borgerligt-demokratisk period. Trots strejkförbud och hot om koncentrationsläger för de strejkande lyckades partiet att under de första månaderna organisera mindre strejker. Denna rörelse nådde långt ifrån en sådan omfattning som tidigare – i april 1933 förekom 60 strejker, i maj förekom 58. Men denna rörelse hindrade ändå fascisterna allvarligt i deras försök att försämra arbetarklassens levnadsvillkor.

Fascisterna tvingades också inse att de även efter maktövertagandet inte kunde vinna arbetarna. Inte ens genom den häftigaste terror eller genom att iscensätta oerhörda demagogiska utspel. Till exempel försökte de utropa 1:a maj till ”den nationella arbetsdagen”. De försökte få in arbetarklassen under sin ledning genom att på ett våldsamt sätt ta över fackföreningsapparaten och förvandla den till en fascistisk apparat. Fascisternas övertagande av fackföreningarna hade ideologiskt och organisatoriskt förberetts grundligt av de reformistiska ledarna.

Övertagandet skedde utan något motstånd från fackföreningsledarna, och innebar att fascisterna besatte fackföreningsapparaten och tog hand om arbetarorganisationernas tillgångar. Endast de revolutionära arbetarmassorna gjorde – för det mesta under kommunisternas ledning – allvarigare motstånd på enskilda platser.

Fascisterna trodde till en början att de med likriktningen av fackföreningsorganisationerna också hade likriktat medlemsmassorna. De insåg dock snart att detta var en missbedömning. Arbetarna betraktade också i fortsättningen sina fackliga sammanslutningar som centra för att organisera motståndet mot fascismen. Fascisterna ville förhindra att arbetarna bjöd motstånd vid underkuvandet av de fackliga organisationerna. Därför förklarade de fascistiska ledarna att övertagandet inte skulle förändra något av fackföreningarnas karaktär, utan att detta var nödvändigt för att återskapa fackföreningarna till arbetarnas intresseorganisationer. Efter att i början ha vacklat i fackföreningsfrågan, anpassade sig KPD till de nya förhållandena. Partiet propagerade då för att ta upp den revolutionära masskampen i de likriktade fascistiska massorganisationerna. Under juni/juli 1933 började fascisterna slå sönder samtliga socialdemokratiska organisationer runt om i landet. Socialdemokratin hade redan i mars förbjudit sina medlemmar i de olika distrikten att bilda illegala grupper. Dessutom likriktade de sig frivilligt

politiskt med fascisterna. Detta gjorde de i hopp om att kunna bevara sin organisation. Till och med efter överlämnandet av fackföreningarna till fascisterna, gav den socialdemokratiska riksdagsfraktionen den 17:e maj 1933 sitt erkännande åt Hitlers utrikespolitik. SPDs distriktsledning i Berlin förbjöd sina medlemmar att ge ut illegalt material och förbjöd varje samarbete med kommunisterna. SPD-ledningen krävde av sina medlemmar att de skulle lämna alla kommunistiska flygblad till polisen. Dessutom skulle de ange namnen på dem som delat ut flygbladen. Trots alla dessa ansträngningar från SPD-ledningens sida, tvingades fascisterna ändå att upplösa det socialdemokratiska partiet. Under denna period måste nämligen varje organisation utanför den fascistiska, till och med en sådan som den nationalistiska ”Stahlhelm”,⁷ med nödvändighet bli ett centrum för det organiserade motståndet. Det socialdemokratiska partiet var tvunget att upplösas eftersom det stod i vägen för fascisternas strävanden att splittra och själva ta ledningen över arbetarklassen. Fascismen kunde upplösa SPD, eftersom borgarklassen inte längre behövde socialdemokratin. Socialdemokratin var också för svag för att kunna garantera det kapitalistiska systemets fortsatta bestånd.

Delar av de småborgerliga skikten blev så småningom desillusionerade. Hatet växte, och arbetarklassens motståndsrörelse blev allt starkare. Detta tvingade Hitler-regeringen att ta ställning mot vissa av sina anhängares ”socialistiska” krav. Redan 5 månader efter maktövertagandet, tvingades man förklara den ”nationella revolutionen” avslutad.

KPD gjorde ständigt stora förluster i sin funktionärskader. Trots detta ansträngde sig KPD åter och återigen att samla massorna. I sitt upprop ”socialistisk frihetsaktion” och i sitt öppna brev till alla antifascistiska, socialdemokratiska och kristliga arbetare uppmanade man: ”Tysklands arbetare, förena er för att störta den fascistiska kapitalistdiktaturen.”

Kamrat Dimitrovs djärva och bolsjevikiska uppträdande framför de fascistiska domarna gjorde ett mäktigt intryck. Dimitrov fick det bredaste stöd, med sympatier även i icke-proletära kretsar. Genom sitt modiga uppträdande riktade han de breda skiktens uppmärksamhet på den enda kraft i landet som var i stånd att organisera masskampen för att störta den fascistiska diktaturen.

Under de månader som följde efter processen, växte massornas motståndskraft. Under en längre tid blev det därför inte möjligt för fascisterna att genomföra sin ”lag för det nationella arbetets ordning”. De har ännu till i dag tvingats undvika varje allmän lönesänkning.

Genom partiets exempel och revolutionära arbete på arbetsplatser och i proletära bostadsområden, vände sig några tusen socialdemokratiska arbetare direkt till KPD. I en rad fall kunde partiet, med de socialdemokratiska arbetarnas hjälp, bygga upp driftceller som hade krossats av arbetsgivarna och fascisterna. I vissa basorganisationer fördubblades till och med medlemsantalet jämfört med under den legala perioden.

Den växande motståndsviljan grep tiotusentals socialdemokratiska arbetare. De socialdemokratiska arbetarna slöt sig – till en början tvekande – samman till små grupper. På vissa ställen deltog de socialdemokratiska arbetarna i kommunisternas revolutionära agitation, på andra platser öppnade kommunisterna förbindelser med de socialdemokratiska arbetarnas illegala grupper. Där sådant samarbete kom till stånd, lyckades det KPD att i större antal överföra dessa socialdemokratiska grupper till partiet. De socialdemokratiska arbetarna befann sig i en

⁷ Stahlhelm var ursprungligen en organisation för gamla frontsoldater. 1924 öppnades den även för andra än frontsoldater. Tillsammans med nationalsocialisterna och Deutschnationalen bildade de den s.k. ”nationella oppositionen”, även kallad Harzburger-front. Nazisterna lyckades genom intrigspelel genomdriva att Stahlhelm införlivades med SA.

revolutioneringsprocess. Det kommunistiska partiet fann dock inte riktigt vägen till dessa arbetare. En rad av partiets lägre instanser avböjde samarbete med socialdemokraterna. Antingen gjorde de detta på grund av att de inte insåg denna process eller på grund av att de fruktade socialdemokraternas okunnighet om konspirationsreglerna. Man tog också i en rad fall inte in socialdemokrater av rädsla för att förlora majoriteten. Därtill kom att denna sekteristiska inställning hindrade partiet från att se enhetsfrontspolitiken som den avgörande förutsättningen för ett verkligt massarbete just under illegala förhållanden.

Tillsammans med det socialdemokratiska partiet upplöstes även det stora nätet av socialdemokratiska massorganisationer. Största delen av medlemmarna överfördes till de likriktade organisationerna. Det var inte möjligt för det kommunistiska partiet att påverka denna process på grund av att man saknade kommunistiska fraktioner.

När de revolutionära massorganisationerna förbjöds var partiet illa förberett på illegaliteten. De mycket stora svårigheterna vid övergången till illegaliteten gjorde att det uppkom tillfälliga tendenser i partiet, som ville likvidera massorganisationerna och i stället överföra medlemmarna till partiet.

Bortsett från en kort övergående period av stiltje var den fascistiska diktaturen inte i stånd att åstadkomma lugn i landet. För att finna vägen till massorna med sin agitation utnyttjade partimedlemmarna och revolutionära arbetare på ett skickligt sätt de av fascisterna sammankallade företags- och fackföreningsmötena.

Av stor betydelse för det nya revolutionära uppsvinget var den illegala kommunistiska pressen och litteraturen. Den är den tyske arbetarens samt de arbetande och småborgerliga massornas mest efterfrågade litteratur. I början hade man svårigheter med produktionen och spred materialet osystematiskt. Sedan den illegala pressen och litteraturen övervunnit dessa svårigheter har man förstått att förhållandevis väl propagera kommunismens idéer. Den illegala pressen och litteraturen har emellertid inte i tillräcklig grad utvecklats till en organiserande faktor i det revolutionära arbetet. Partiets centralorgan "Rote Fahne" har under det senaste året utkommit tämligen regelbundet tre gånger i månaden. Partiet gav i samtliga distrikt ut regelbundet återkommande lokala tidningar och internmaterial. Bara i Berlin utkom under december 1934 inte mindre än 110 regelbundna gatu- och driftstidningar, utgivna av celler och lokala ledningar.

Huvudkännetecknet på det kommunistiska partiets arbete under den fascistiska diktaturens första år var, att man nästan uteslutande inriktade sig på agitation och propaganda. Partiets organiserande arbete var bristfälligt och kunde först under det senaste året utvecklas steg för steg. Huvudorsaken till detta var att de lägre partiinstanserna och partiledningarna under legaliteten inte hade utvecklat sin politiska självständighet tillräckligt och att de inte reagerade tillräckligt snabbt. En annan huvudorsak var att partiet under den fascistiska diktaturens första år ännu inte förstod att utnyttja de legala och halvlegala möjligheter som fanns. Det började man göra först mot slutet av det andra året av fascistisk diktatur.

Trots att hatet mot fascisterna fördjupades, så utvecklades inte det revolutionära uppsvinget så hastigt som det ursprungligen verkade. Detta visade sig tydligast den 30 juni 1934.

Denna dag sköts många ledande nationalsocialister, och SA-ledare ihjäl. Huvudorsaken till denna händelse var borgarklassens ständigt växande svårigheter att finna en väg ur den ekonomiska krisen. Intressemotsättningarna inom borgarklassen tillspetsades på nytt. Fascisterna kunde aldrig, trots alla likriktningsåtgärder, undanröja dessa motsättningar. Missnöjet med den fascistiska regimens åtgärder hade redan trängt långt in i de fascistiska

värnorganisationernas kretsar. Till detta bidrog också en ständigt växande medvetenhet om motsättningen mellan Hitlerpartiets löften och handlingar.

Detta skedde under inflytandet från den revolutionära agitationen och propagandan. Arbetarklassen hade på nytt börjat organisera sig i enhetsfrontens tecken. I denna utveckling drogs även de rebellerande mellanskikten med. Men det revolutionära uppsvinget hade inte mognat tillräckligt för att proletariatet denna dag skulle kunna utnyttja paniken och förvirringen i den fascistiska ledningen. Politiska aktioner mot den fascistiska diktaturen uteblev. Det var ännu inte möjligt att föra upp kampen mot fascismen till en högre politisk nivå på grund av avsaknaden av en bred enhetsfrontsorganisation. Borgarklassen kunde än en gång utnyttja följderna från händelserna den 30:e juni för att förstärka sin maktapparat. Motsättningarna inom det borgerliga lägret om våldsapparatens uppbyggnad avgjordes slutgiltigt. Detta avgörande skedde till krigsmaktens förmån. Man gick då in för att bygga ut sin militära apparat i snabbare takt. Borgarklassen kunde dock inte hindra att händelserna den 30 juni medförde att dess massbas krympte. Månaderna efter den 30 juni utmärktes av arbetarklassens stegrade kampvilja. Den 19 augusti avlämnades 5 miljoner antifascistiska röster. Detta visade för första gången numerärt hur den antifascistiska kampviljan ökade.

KPD insåg rätt tidigt och värderade riktigt de faktorer som tvingade fram händelserna den 30 juni. Partiet hade däremot inte tillräckligt beaktat de förändringar som skedde bland arbetarna och i den lägre medelklassen efter den 30 juni. Genom en sekteristisk inställning kunde partiet inte tillräckligt snabbt genomföra de vändningar i politiken, som var nödvändiga i denna situation. Man hade särskilda svårigheter med detta i sin enhetsfrontspolitik och i sin fackliga politik. Det mest karaktäristiska för förändringen efter den 30 juni är att det efter denna tidpunkt mycket snabbt bildats grupper av socialdemokratiska arbetare.

Partiets inställning till dessa socialdemokratiska arbetare var även efter den 30 juni sekteristisk, genom att man uteslutande inriktade sig på att överföra dessa till partiet. Partiet hade alldeles för liten kontakt med de socialdemokratiska grupper som bildades. Därför kunde man inte inse vilka politiska rörelser som utvecklades bland de socialdemokratiska arbetarna. Uppbygget av enhetsfronten var inte en av huvudmetoderna i partiets massarbete. När man talade om enhetsfronten, gjorde man det mest på så sätt att man förklarade: "Enhetsfrontens dörr är öppen; socialdemokratiska arbetare förena er med KPD!". Idag existerar många små grupper av socialdemokratiska arbetare i landet, som har uppstått efter den 30 juni. De har en ärlig vilja att tillsammans med oss föra kampen mot den fascistiska diktaturen. De är dock ännu inte införstådda med den kommunistiska taktikens och det kommunistiska programets alla grundsatser. Dessa grupper är också för det mesta på något sätt i förbindelse med ledningen i Prag,⁸ genom att de får central litteratur, eller pengar från partikassan. Ideologiskt avgränsar de sig dock från Prag.

KPD har inte förstått att göra en verklig vändning för att utnyttja dessa stämningar hos de socialdemokratiska arbetarna och för att mobilisera dem till kamp mot fascismen. Partiets enhetsfrontspolitik har i pressen och i det praktiska arbetet inskränkt sig till att vara en värnningssätt för partiet. Huvudorsaken till detta var också här sekteristiska inställningar i partiet. I augusti 1933 ställde partiet parollen att skapa oberoende fackföreningar för arbetarklassen. Denna paroll användes inte för att skapa en enhetsfront. I stället förvandlades huvudsakligen de ännu existerande RGO-grupperna och grupperna av röda föreningar till

---

⁸ Pragledningen: Efter den fascistiska diktaturens upprättande 1933 förflyttades socialdemokratins ledning till Prag. Därifrån utgavs socialdemokraternas tidning *Vorwärts*.

sådana oberoende fackföreningar. I arbetarnas ögon var dessa fackföreningar inte oberoende, utan i stället kommunistiska föreningar. Ett nytt namn för en gammal organisation. Med denna paroll var det inte möjligt för partiet att utveckla en bred facklig massrörelse.

I juli 1934 föreslog EKKI:s presidium KPD att ta upp kampen för att återupprätta de fria fackföreningarna. Ändå blev kampen för detta mål halvhjärtad. Dessa fackföreningar skulle bygga på den bredaste proletära demokrati och på medlemmarnas självbestämmanderätt. Vidare var det nödvändigt att man närmade sig de före detta funktionärerna på mellannivå. Ställt inför dessa krav, visade det sig att partiet rymde sekteristiska avvikelser. I stället för parollen ”Återuppbygg de fria fackföreningarna” propagerades en rad otydliga och oklara paroller. Så fördes t.ex. fram ”Skapa enhetsfackföreningar”, ”Bilda enhetliga klassfackföreningar” och liknande. När man satte igång det praktiska arbetet för att återupprätta de fria fackföreningarna visade det sig att detta inte var möjligt utan att samtidigt dra igång arbetet i de fascistiska massorganisationerna på bred front. Framför allt i den så kallade ”Arbetets front”. Detta har hittills endast lyckats i begränsad utsträckning. Utan att utplåna dessa svagheter är det omöjligt att skapa en massrörelse för att återupprätta fackföreningarna.

Nästan vid samma tid som partiet ställde parollen ”Återuppbygg de fria fackföreningarna”, försökte Amsterdaminternationalen skapa en ”neutral” fackföreningsrörelse i Tyskland. Detta skedde dels genom Prags ledning, och dels oberoende av den och med hjälp av den gamla reformistiska fackföreningskadern. I en rad fall lyckades Amsterdaminternationalen också upprätta fackföreningsgrupper på arbetsplatserna. Detta kände partiet till. Problemet att återupprätta de fria fackföreningarna blev därmed än mer överhängande. Genom en rad åtgärder, framför allt genom en skärpt kamp mot sekterismen, försöker partiet numera att lösa den fackliga frågan. Rapporterna från Tyskland visar att man redan skapat en rad fria fackföreningsgrupper vid de större företagen.

Fascismens massbas har blivit mycket mindre. Arbetarna ser vad fascismen innebär, och fascisterna fruktar redan massorna. Fascisterna lyckades inte krossa det kommunistiska partiet. Det visar sig i den organisatoriska sammanslutning av arbetarna på enhetsfrontens grundval som inleddes på arbetsplatserna. Det visar sig också i det misslyckade försöket att jaga bort ungdomarna från arbetsplatserna. Fascisterna lyckades inte heller genomföra de avgörande delarna av sitt arbetarfientliga program. De kunde inte förhindra att arbetarna svarade med motståndsaktioner på alla lönesänkingsförsök. Denna rörelse ligger mestadels på en låg politisk nivå. Till antalet är denna rörelse visserligen ännu liten. I de flesta fall handlar det ändå redan om strejker – om än kortvariga. Motståndet är i dag huvudsakligen ännu passivt. Arbetarna sänder delegationer till företagen, till de fascistiska förtroendemännen och till ledningen för ”Arbetets front”.

Problemet med proletariatets bundsförvanter har försummats av partiet under de två åren av fascistisk diktatur. Den oerhörda terrorn som partiet måste kämpa emot – och som fortfarande fordrar utomordentligt stora offer – har gjort att förbindelsen mellan de olika distrikten och partiet ofta varit avskuren under månader. Terrorn har också tvingat partiet att koncentrera sitt arbete till storstäder och industricentra. Förbindelserna kunde i de flesta fall inte upprätthållas med grupper och partiorganisationer på landet. Därför kunde partiet inte heller ha något verkligt inflytande på den rörelse som utvecklades på landsbygden. Partiet kunde bara genom enstaka partimedlemmar uppehålla förbindelser med byarna, men det har hittills inte lyckats att avsevärt förbättra dessa. Partiet försöker nu förbättra förbindelserna för att därigenom förena stämningarna av hat och rörelsen mot den fascistiska diktaturen i byarna med proletariatets och småborgarnas rörelse i städerna. Man använde sig av ungdomar som skickats ut som

lantarbetare av fascisterna.

Partiet förde en omfattande och energisk kamp i Saar-området 1934. Erfarenheterna från denna kamp ger utomordentliga lärdomar och är av största betydelse för den Kommunistiska Internationalen. Först ställde partiet den felaktiga och sekteristiska parollen "Rött Saar", men korrigerade sig genom att ställa parollen "Status quo". Därigenom lyckades man närma partiet till de socialdemokratiska och reformistiska arbetarna, samt till en del av den kristna befolkningen. Under hela den tid som denna hårda kamp pågick, samlade partiet i enhetsfronten med socialdemokratin de hittills största erfarenheterna på enhetsfrontens område. Enhetsfronten gjorde det möjligt att övervinna motståndet mot att förena de reformistiska och röda fackföreningarna, och alla andra proletära massorganisationer i Saar-området. Partiet blev dock inte väsentligt starkare genom enhetsfronten. Detta liksom omröstningsresultatet berodde på den terror och på det starka tryck som fascisterna utövade. Vid omröstningen i Saar rörde det sig om en nationell fråga. Parollen "Status quo" var defaitistisk. Den krävde ett högt klassmedvetande hos varje arbetare och ett personligt övervinnande av alla borgerligt nationella bindningar. Omröstningsresultatet i Saar visar den avgörande betydelsen som den nationella frågan får i den nuvarande perioden av revolution och krig i hela mellan-Europa. Framför allt får den nationella frågan betydelse i Tyskland med sin fascistiska diktatur. Den nationella frågan, som hittills beaktats alltför lite av partiet, har skjutits fram genom resultatet i Saar. Den kräver partiets största uppmärksamhet.

På våren 1934 uppställde KPD ett "Befrielseprogram för de tyska arbetarna och det arbetande folket". Den behandlar på marxist-leninistisk grund ytterst allvarligt den nationella frågan. Den ansluter sig nära till det "Sociala och nationella befrielseprogrammet" från 1930 i sin beskrivning av den proletära klasskampens mål. I förhållande till den nya situationen går dock detta befrielseprogram långt utöver det tidigare programmet, särskilt när det gäller beskrivningen av den fascistiska diktaturens karaktär och den enda möjliga vägen för arbetarklassens befrielse. Partiet har med detta program ett verktyg som hjälper det att föra massorna till kampen om makten. Det visar massorna vägen, över krossandet av den fascistiska diktaturen till det kapitalistiska utsugarsystemets störtande och upprättandet av arbetarnas och böndernas herravälde. Programmet förvandlas därmed till ett kampprogram för den tyska arbetarklassens seger över sina utsugare och förtryckare.